NÁVRHY GENERÁLNEJ ADVOKÁTKY VERICA TRSTENJAK prednesené 12. januára 2010[1]

Obsah

I — Úvod ..... I - 2125

II — Právny rámec ..... I - 2126

A — Právo Spoločenstva ..... I - 2126

1. Primárne právo ..... I - 2126

2. Nariadenie č. 44/2001 ..... I - 2126

B — Vnútroštátne právo ..... I - 2128

III — Skutkový stav, konanie vo veci samej a prejudiciálne otázky ..... I - 2129

IV — Konanie pred Súdnym dvorom ..... I - 2133

V — Tvrdenia účastníkov konania ..... I - 2133

A — Prípustnosť ..... I - 2133

B — Prvá prejudiciálna otázka ..... I - 2134

1. Uplatnenie článku 5 ods. 1 písm. b) nariadenia č. 44/2001 na zmluvy o poskytnutí služieb vo viacerých členských štátoch (otázka 1a) ..... I - 2134

2. Určenie právomoci na základe článku 5 ods. 1 písm. b) druhej zarážky nariadenia č. 44/2001 (otázka 1b) ..... I - 2136

3. Určenie právomoci v prípade, ak ťažisko činnosti nie je možné určiť (otázka 1c) ..... I - 2138

C — Druhá prejudiciálna otázka ..... I - 2139

VI — Posúdenie generálnej advokátky ..... I - 2139

1 — Jazyk prednesu: slovinčina.

A — Úvod ..... I - 2139

B — Prípustnosť ..... I - 2141

C — Prvá prejudiciálna otázka ..... I - 2143

1. Úvodné poznámky k zmluve o zastúpení ..... I - 2143

a) Charakteristické znaky zmluvy o zastúpení ..... I - 2143

b) Zmluva o zastúpení ako zmluva o poskytnutí služieb ..... I - 2145

2. Uplatnenie článku 5 ods. 1 písm. b) druhej zarážky nariadenia č. 44/2001 na zmluvy o poskytnutí služieb, ktoré sú poskytované vo viacerých členských štátoch (otázka 1a) ..... I - 2146

3. Určenie právomoci podľa článku 5 ods. 1 písm. b) druhej zarážky nariadenia č. 44/2001 (otázka 1b) ..... I - 2149

4. Určenie právomoci v prípade, ak miesto hlavného poskytnutia služieb nie je možné určiť (otázka 1c) ..... I - 2153

D — Druhá prejudiciálna otázka ..... I - 2158

E — Záver ..... I - 2159

VII — Návrh ..... I - 2159

I — Úvod

1. V nadväznosti na rozsudky, ktoré boli vydané vo veciach Color Drack[2], Falco[3] a Rehder[4], táto vec opätovne ponúka Súdnemu dvoru možnosť vykladať osobitné pravidlá právomoci vo veciach týkajúcich sa zmluvných vzťahov. Nastoľuje totiž otázku výkladu článku 5 ods. 1 písm. b) druhej zarážky nariadenia Rady (ES) č. 44/2001 z 22. decembra 2000 o právomoci a o uznávaní a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach[5] (ďalej len „nariadenie č. 44/2001“) v prípade, ak sú služby poskytované vo viacerých členských štátoch. Ak sú služby poskytované vo viacerých členských štátoch, je potrebné zohľadniť skutočnosť, že tieto služby môžu

2 — Rozsudok z 3. mája 2007, Color Drack, C-386/05, Zb. s. I-3699.

3 — Rozsudok z 23. apríla 2009, Falco Privatstiftung a Rabitsch, C-533/07, Zb. s. I-3327.

4 — Rozsudok z 9. júla 2009, Rehder, C-204/08, Zb. s. I-6073.

5 — Ú. v. ES L 12, 2001, s. 1; Mim. vyd. 19/004, s. 42.

byť rovnako poskytované na internete a prostredníctvom súčasných komunikačných prostriedkov, napríklad e-mailom.

2. V tejto veci sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či v prípade zmluvy o zastúpení uzavretej medzi zmluvnými stranami z rôznych členských štátov, na základe ktorej boli služby týkajúce sa obchodného zastúpenia poskytnuté vo viacerých členských štátoch, sa právomoc určuje na základe článku 5 ods. 1 písm. b) druhej zarážky nariadenia č. 44/2001 a ktoré kritériá sú rozhodujúce na určenie príslušného súdu. Prejudiciálne otázky sú nastolené v rámci sporu medzi zastúpeným, spoločnosťou Wood Floor Solutions Andreas Domberger GmbH (ďalej len „žalobkyňa“) so sídlom v Rakúsku, a obchodným zástupcom, spoločnosťou Silva Trade S.A. (ďalej len „žalovaná“) so sídlom v Luxembursku.

II — Právny rámec

A — *Právo Spoločenstva*

1. Primárne právo

3. Článok 68 ods. 1 ES, ktorý patrí do hlavy IV Zmluvy ES (Víza, azyl, imigrácia a iné politiky týkajúce sa voľného pohybu osôb), stanovuje:

„Článok 234 sa vzťahuje na túto hlavu za nasledovných okolností a podmienok: ak vznikne otázka výkladu tejto hlavy alebo platnosti a výkladu aktov prijatých orgánmi Spoločenstva na základe tejto hlavy vo veci, ktorá je predmetom konania na súde členského štátu, proti rozhodnutiu ktorého nie je prípustný opravný prostriedok vo vnútroštátnom práve, požiada tento súd o vydanie nálezu Súdny dvor, ak to považuje za potrebné pre svoje rozhodnutie v danej veci.“

2. Nariadenie č. 44/2001

4. Podľa odôvodnenia č. 11 nariadenia č. 44/2001:

„Normy súdnej právomoci musia byť vysoko predvídateľné a vychádzať zo zásady, že právomoc sa všeobecne zakladá podľa bydliska žalovaného a právomoc založená na tomto kritériu musí byť vždy k dispozícii, okrem určitých presne vymedzených situácií, keď predmet konania alebo zmluvná voľnosť účastníkov odôvodňuje iné kritérium väzby. …“

5. Nariadenie č. 44/2001 v kapitole II s názvom „Právomoc“ obsahuje ustanovenia týkajúce sa právomoci.

6. V oddiele 1 tejto kapitoly o právomoci, ktorý sa nazýva „Všeobecné ustanovenia“, článok 2 ods. 1 nariadenia č. 44/2001 znie:

„Ak nie je v tomto nariadení uvedené inak, osoby s bydliskom na území členského štátu sa bez ohľadu na ich štátne občianstvo žalujú na súdoch tohto členského štátu.“

7. V tom istom oddiele nariadenia č. 44/2001 článok 3 ods. 1 stanovuje:

„Osoby s bydliskom na území členského štátu možno žalovať na súdoch iného členského štátu len na základe princípov upravených v oddieloch 2 až 7 tejto kapitoly.“

8. V oddiele 2 kapitoly o právomoci, ktorý sa nazýva „Osobitná právomoc“, sa nachádza článok 5, ktorý znie:

„Osobu s bydliskom na území členského štátu možno žalovať v druhom členskom štáte:

1. a) v zmluvných veciach na súde podľa miesta zmluvného plnenia, ktoré je predmetom žaloby;

b) na účely tohto ustanovenia, ak sa účastníci zmluvy nedohodli inak, je miestom zmluvného plnenia, ktoré je predmetom žaloby:

— pri predaji tovaru miesto v členskom štáte, kam sa podľa zmluvy tovar dodal alebo mal dodať,

— pri poskytnutí služieb miesto v členskom štáte, kde sa podľa zmluvy služby poskytli alebo mali poskytnúť;

c) ak sa neuplatní písmeno b), uplatní sa písmeno a);

…“

B — *Vnútroštátne právo*

9. Rakúsky občiansky súdny poriadok (Zivilprozessordnung) v § 528 ods. 2 druhom pododseku stanovuje:

„Preskúmanie je však v každom prípade neprípustné,

…

2. ak napadnuté uznesenie prvostupňového súdu bolo v celom rozsahu potvrdené, ibaže by bol opravný prostriedok zamietnutý z formálnych dôvodov bez meritórneho rozhodnutia;

…“

10. Rakúsky zákon o obchodných zástupcoch (Handelsvertretergesetz) v § 23 stanovuje:

„1. … Ak jedna zmluvná strana predčasne vypovie zmluvný vzťah bez toho, aby na to existoval odôvodnený dôvod, môže druhá zmluvná strana požadovať plnenie zmluvy alebo náhradu spôsobenej škody…

…“

11. Rakúsky zákon o obchodných zástupcoch v § 24 ods. 1 stanovuje:

„V prípade ukončenia zmluvného vzťahu má obchodný zástupca právo na primeranú kompenzáciu, ak

1. zastúpenému priniesol nových klientov alebo citeľne navýšil obchodné vzťahy s existujúcimi klientmi;

2. je možné predpokladať, že zastúpený alebo jeho právny nástupca bude môcť získať značné výhody z týchto obchodných vzťahov, a to aj v prípade ukončenia zmluvného vzťahu, a

3. ak je vyplatenie kompenzácie primerané vzhľadom na všetky okolnosti, a to osobitne na províziu obchodného zástupcu, o ktorú prišiel vo vzťahoch s týmito klientmi.

…“

III — Skutkový stav, konanie vo veci samej a prejudiciálne otázky

12. Žalobkyňou vo veci samej je spoločnosť Wood Floor so sídlom v meste Amstetten v Rakúsku, zatiaľ čo žalovanou je spoločnosť Silva Trade so sídlom v meste Wasserbillig v Luxembursku. Z návrhu na začatie prejudiciálneho konania vyplýva, že pán Andreas Domberger, riaditeľ spoločnosti Wood Floor, bol obchodným zástupcom spoločnosti Silva Trade najprv osobne a potom vykonával povinnosti obchodného zástupcu prostredníctvom spoločnosti Wood Floor. Zmluva o zastúpení bola v predmetnej veci uzatvorená ústne.[6]

13. Žalobkyňa vykonávala činnosť v súvislosti s obchodným zastúpením v Rakúsku, v Taliansku, v pobaltských štátoch, v Poľsku[7] a vo Švajčiarsku. Podľa informácií predložených vnútroštátnym súdom udržiavala kontakt s klientmi predovšetkým telefonicky a prostredníctvom e-mailu, a to zo svojej kancelárie vo svojom sídle, občas aj v sídle alebo v bydlisku klientov. Činnosť obchodného zástupcu tak bola zo 70 %

6 — Skutočnosť, že zmluva o zastúpení bola uzavretá ústne, nevyplýva z návrhu na začatie prejudiciálneho konania, ale z informácií, ktoré žalobkyňa poskytla v konaní vo veci samej. Pozri bod 32 nižšie.

7 — Skutočnosť, že obchodný zástupca rovnako vykonával povinnosti v súvislosti s obchodným zastúpením v Poľsku, nevyplýva z návrhu na začatie prejudiciálneho konania, ale z informácií, ktorá žalovaná poskytla v konaní vo veci samej. Pozri bod 30 nižšie.

vykonávaná v sídle žalobkyne v Rakúsku a z 30 % v zahraničí.

14. Žalovaná, spoločnosť Silva Trade, vypovedala zmluvu o zastúpení listom z 2. apríla 2007. Keďže podľa žalobkyne (obchodného zástupcu) išlo v tomto prípade o neoprávnené predčasné vypovedanie zmluvy, podala 21. augusta 2007 na prvostupňový súd v Rakúsku (Landesgericht Sankt Pölten) podľa § 23 rakúskeho zákona o obchodných zástupcoch (Handelsvertretergesetz) žalobu o náhradu škody vo výške 27 864,65 eura, ktorú utrpela z dôvodu predčasného vypovedania zmluvy. Okrem toho sa v tejto žalobe domáhala zaplatenia náhrady škody podľa § 24 rakúskeho zákona o obchodných zástupcoch vo výške 83 593,95 eura. Žalobkyňa sa na podporu právomoci rakúskeho súdu odvoláva na článok 5 ods. 1 písm. b) nariadenia č. 44/2001, pretože mala vykonávať činnosť obchodného zástupcu zo svojho sídla v Rakúsku. Žalovaná vo svojom vyjadrení k žalobe vzniesla námietku nedostatku miestnej príslušnosti a medzinárodnej právomoci a tvrdila, že žalobkyňa dosiahla len 24,9 % svojho obratu vďaka transakciám v Rakúsku a zostávajúca časť obratu pochádzala z cudziny.

15. Prvostupňový súd uznesením z 10. októbra 2008 rozhodol v prospech svojej vlastnej miestnej príslušnosti. V odôvodnení uznesenia uviedol, že pojem „služby“ v zmysle článku 5 ods. 1 nariadenia č. 44/2001 sa musí vykladať široko a že činnosť týkajúcu sa obchodného zastúpenia treba považovať za činnosť, ktorá spadá pod tento pojem. Jeho právomoc je založená na okolnosti, že ťažisko činnosti žalobkyne sa nachádza v Amstettene v Rakúsku.

16. Žalovaná podala proti uzneseniu týkajúcemu sa právomoci súdu odvolanie na vnútroštátny súd (Oberlandesgericht Wien) *s* odôvodnením, že miesta plnenia zmluvných povinností sú rozdelené do viacerých členských štátov a že žalobkyňa môže podať svoju žalobu v jednom z členských štátov pre všetky zmluvné povinnosti, avšak len vtedy, ak je právomoc súdu určená na základe článku 2 nariadenia č. 44/2001, teda na základe bydliska žalovanej. Podľa žalovanej, ak sa v prípade existencie viacerých miest plnenia zmluvných povinností vo viacerých členských štátoch žaloba nepodá na súd príslušný podľa bydliska žalovanej, súdy týchto členských štátov sú príslušné len pre tú časť povinností, ktoré sa v nich plnia.

17. Pokiaľ ide o právo podať prejudiciálnu otázku podľa článku 68 ods. 1 ES v spojení

s článkom 234 ES, vnútroštátny súd uvádza, že zamýšľa potvrdiť rozhodnutie prvostupňového súdu a že proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať žiaden opravný prostriedok. Z tohto hľadiska by bolo možné definovať vnútroštátny súd ako súd, proti ktorého rozhodnutiu nie je prípustný opravný prostriedok podľa vnútroštátneho práva v zmysle článku 68 ods. 1 ES v spojení s článkom 234 ES.

18. Vnútroštátny súd sa teda domnieva, že v predmetnej veci je príslušný, a svoje stanovisko zakladá na skutočnosti, že článok 5 ods. 1 písm. b) nariadenia č. 44/2001 sa musí vykladať samostatne, a že v tejto súvislosti je rozhodujúce miesto, kde sú služby skutočne poskytované. Pri tejto príležitosti sa odvoláva na rozsudok vyhlásený vo veci Color Drack[8], v ktorej Súdny dvor vykladal článok 5 ods. 1 písm. b) druhú zarážku nariadenia č. 44/2001 v prípade väčšieho počtu miest dodania tovaru v tom istom členskom štáte. V tomto rozsudku Súdny dvor zdôraznil, že uvedený článok sa má vykladať pri zohľadnení procesu vývoja, cieľov a štruktúry nariadenia[9] a že v prípade existencie väčšieho počtu miest dodania v tom istom členskom štáte musí mať právomoc rozhodnúť o všetkých nárokoch založených na tejto zmluve jediný súd.[10] Súdny dvor okrem toho v tomto rozsudku rozhodol, že článok 5 ods. 1 písm. b) prvá zarážka nariadenia č.º 44/2001 sa uplatňuje tak na prípady jediného, ako aj na prípady väčšieho počtu miest dodania[11] a že v prípade väčšieho počtu miest dodania tovaru je v zásade potrebné pod miestom plnenia chápať miesto, ktoré zabezpečuje najužšiu väzbu medzi zmluvou a príslušným súdom, čo je vo všeobecnosti miesto hlavného dodania.[12] Pokiaľ nie je možné určiť miesto hlavného dodania, žalobkyňa môže podať žalobu pred súdom v mieste dodania podľa svojho výberu na základe článku 5 ods. 1 písm. b) prvej zarážky nariadenia č. 44/2001.[13]

19. Podľa vnútroštátneho súdu zásady, ktoré Súdny dvor uplatnil vo veci Color Drack, možno rovnako uplatniť na zmluvy o poskytnutí služieb, na základe ktorých sú služby poskytované vo viacerých členských štátoch. V tomto prípade je podľa údajov poskytnutých vnútroštátnym súdom potrebné určiť právomoc na základe najužšej spojitosti s miestom, kde sa nachádza ťažisko činnosti

8 — Už citovaný v poznámke pod čiarou 2.
9 — Tamže, bod 18.
10 — Tamže, bod 38.
11 — Tamže, bod 28.
12 — Tamže, bod 40.
13 — Tamže, bod 42.

osoby, ktorá poskytuje služby. Podľa vnútroštátneho súdu žalobkyňa poskytovala služby týkajúce sa obchodného zastúpenia zo svojho sídla v Rakúsku, ktoré treba považovať za ťažisko jej činnosti, teda dôvod, pre ktorý sú v predmetnej veci príslušné rakúske súdy.

20. Vnútroštátny súd sa rovnako domnieva, že zásada vyvodená z veci Besix[14] sa v tejto veci nemôže uplatniť. Vec Besix sa týkala povinnosti zdržať sa konania bez zemepisného obmedzenia, zatiaľ čo v tejto veci sú miesta plnenia zemepisne obmedzené.

21. Za týchto okolností vnútroštátny súd podľa článku 68 ES v spojení s článkom 234 ES rozhodnutím z 23. decembra 2008 konanie prerušil a Súdnemu dvoru položil tieto prejudiciálne otázky[15]:

„1. a) Je článok 5 bod 1 písm. b) druhá zarážka nariadenia Rady (ES) č. 44/2001 z 22. decembra 2000 o právomoci a o uznávaní a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach (Ú. v. ES L 12, 2001, s. 1; Mim. vyd. 19/004, s. 42) (ďalej len ‚nariadenie Brusel I‘) uplatniteľný pri zmluve o poskytnutí služieb aj vtedy, ak sú služby podľa zmluvy poskytované vo viacerých členských štátoch?

V prípade kladnej odpovede na túto otázku:

Má sa uvedené ustanovenie vykladať v tom zmysle, že

b) ako miesto plnenia charakteristickej zmluvnej povinnosti sa má určiť to miesto, kde sa nachádza ťažisko činnosti poskytovateľa služieb (určené podľa času stráveného na tomto mieste a významu činnosti);

c) v prípade nemožnosti určiť ťažisko činnosti môže byť žaloba týkajúca sa všetkých nárokov zo zmluvy podaná podľa voľby žalobcu v ktoromkoľvek

14 — Rozsudok z 19. februára 2002, Besix, C-256/00, Zb. s. I-1699.

15 — Táto poznámka sa netýka slovenskej verzie návrhov.

mieste poskytnutia služieb v rámci Spoločenstva?

2. V prípade zápornej odpovede na prvú otázku:

Je článok 5 bod 1 písm. a) nariadenia Brusel I uplatniteľný pri zmluve o poskytnutí služieb aj vtedy, ak sú služby podľa zmluvy poskytované vo viacerých členských štátoch?“

IV — Konanie pred Súdnym dvorom

22. Návrh na začatie prejudiciálneho konania bol Súdnemu dvoru doručený 15. januára 2009. V písomnej časti konania predložili pripomienky účastníci konania vo veci samej, nemecká vláda a vláda Spojeného kráľovstva, ako aj Komisia. Prednesy účastníkov konania vo veci samej, nemeckej vlády a Komisie a ich odpovede na otázky, ktoré im Súdny dvor položil, boli vypočuté na pojednávaní 29. októbra 2009.

V — Tvrdenia účastníkov konania

A — *Prípustnosť*

23. Otázkou prípustnosti sa vo svojich písomných pripomienkach zaoberá len Komisia, pričom tvrdí, že podľa článku 68 ES sú prípustné iba prejudiciálne otázky súdov, proti ktorých rozhodnutiam nie je prípustný opravný prostriedok podľa vnútroštátneho práva. Otázka, či tu ide skutočne o súd rozhodujúci na poslednom stupni, závisí podľa Komisie od konkrétnych okolností, teda od toho, či proti rozhodnutiu súdu v predmetnom konaní možno podať opravný prostriedok.

24. So zreteľom na osobitné okolnosti tejto veci nie je podľa Komisie možné podať proti predmetnému rozhodnutiu opravný prostriedok. Komisia uvádza, že podľa § 528 ods. 2

druhého pododseku rakúskeho občianskeho súdneho poriadku (Zivilprozessordnung) preskúmanie nie je prípustné, ak napadnuté uznesenie vydané na prvom stupni bolo v celom rozsahu potvrdené. Keďže v predmetnej veci vnútroštátny súd zamýšľa potvrdiť uznesenie o právomoci prvostupňového súdu, jeho rozhodnutie už nebude možné preskúmať. Podľa Komisie sú teda prejudiciálne otázky prípustné.

B — *Prvá prejudiciálna otázka*

1. Uplatnenie článku 5 ods. 1 písm. b) nariadenia č. 44/2001 na zmluvy o poskytnutí služieb vo viacerých členských štátoch (otázka 1a)

25. Žalobkyňa vo veci samej, nemecká vláda, vláda Spojeného kráľovstva a Komisia navrhujú, aby Súdny dvor odpovedal na prvú otázku v tom zmysle, že článok 5 ods. 1 písm. b) druhá zarážka nariadenia č. 44/2001 sa uplatňuje aj na zmluvy o poskytnutí služieb v prípade, ak sú služby poskytované vo viacerých členských štátoch. Títo účastníci konania v podstate zdôrazňujú, že rozsudok Súdneho dvora, ktorý bol vydaný vo veci Color Drack, možno uplatniť aj vtedy, ak sa zmluvná povinnosť plní vo viacerých členských štátoch. Z informácií žalobkyne vo veci samej, nemeckej vlády a Komisie takisto vyplýva, že títo účastníci konania sa domnievajú, že Súdny dvor už odpovedal na túto prejudiciálnu otázku vo veci Rehder.

26. Žalobkyňa vo veci samej dodáva, že pri uplatnení článku 5 ods. 1 písm. b) druhej zarážky nariadenia č. 44/2001 v tejto veci treba zohľadniť cieľ predvídateľnosti, pretože zo zmluvy, ktorá bola uzavretá medzi účastníkmi konania vo veci samej, je zrejmé, v ktorých členských štátoch bude žalobkyňa poskytovať služby. Podľa žalobkyne tu tiež ide o hlavný rozdiel oproti rozsudku vydanému vo veci Besix[16], v ktorej nebolo možné určiť, v ktorých členských štátoch sa mali zmluvné povinnosti plniť, keďže obsahom zmluvnej povinnosti bola povinnosť zdržať sa konania.

27. Nemecká vláda rovnako zdôrazňuje, že pre všetky nároky založené na jednom a tom istom zmluvnom vzťahu musí byť príslušným

16 — Pozri rozsudok Besix, už citovaný v poznámke pod čiarou 14.

súdom súd, ktorý má najužšiu spojitosť s týmto zmluvným vzťahom.

28. Vláda Spojeného kráľovstva sa domnieva, že článok 5 ods. 1 písm. b) nariadenia č. 44/2001 sa uplatňuje na zmluvy o poskytnutí služieb bez ohľadu na skutočnosť, či sú služby poskytované len v jednom členskom štáte, alebo vo viacerých členských štátoch. V tejto súvislosti zdôrazňuje, že tento výklad je v súlade s článkom 5 ods. 1 písm. b) nariadenia č. 44/2001 a s touto zásadou: po prvé článok 5 ods. 1 písm. b) nariadenia č. 44/2001 sa musí uplatňovať vždy, ak je to skutočne možné; po druhé v záujme predvídateľnosti musí byť možné ľahko určiť, ktorý súd je v danej veci príslušný; po tretie je potrebné zabrániť tomu, aby rôzne súdy rozhodovali o rôznych aspektoch toho istého sporu, a po štvrté odpoveď na prejudiciálnu otázku v tejto veci musí byť v súlade s výkladom, ktorý Súdny dvor poskytol k článku 5 ods. 1 Bruselského dohovoru[17].

29. Komisia zdôrazňuje, že zo znenia a systematiky článku 5 ods. 1 písm. b) nariadenia č. 44/2001 nevyplýva, že právomoc, pokiaľ ide o zmluvy o predaji tovarov alebo poskytnutí služieb, je určená na základe tohto ustanovenia v jedinom prípade, ak sa zmluvná povinnosť plní v jedinom členskom štáte. Takéto obmedzenie pôsobnosti článku 5 ods. 1 písm. b) nariadenia č. 44/2001 nie je v súlade s cieľmi nariadenia. Komisia zdôrazňuje, že z odôvodnenia č. 2, 6 a 8 vyplýva, že na zabezpečenie riadneho fungovania vnútorného trhu je potrebné prijať opatrenia na harmonizáciu pravidiel právomoci v prípade, ak má žalobca svoje bydlisko v členskom štáte, ale vec obsahuje cezhraničný prvok. Komisia sa domnieva, že by nebolo v súlade s týmto cieľom, keby bolo určenie osobitnej právomoci v prípade zmlúv o dodaní tovarov a o poskytnutí služieb obmedzené iba na dodávku tovarov alebo poskytovanie služieb v jedinom členskom štáte. Takéto obmedzenie pôsobnosti by okrem toho citeľne ovplyvnilo účinnosť tohto ustanovenia, pretože v prípade, ak by bola dodaná len časť tovarov alebo poskytnutá len časť služieb v inom členskom štáte, toto ustanovenie by sa už neuplatnilo. To by rovnako nebolo v súlade s procesom vývoja tohto ustanovenia. V porovnaní s predtým platným článkom 5 ods. 1 Bruselského dohovoru bol článok 5 ods. 1 nariadenia č. 44/2001 zmenený a doplnený v tom zmysle, že pre predaj tovarov a poskytovanie služieb bolo stanovené ako „miesto plnenia“ v zmysle tohto článku miesto plnenia charakteristickej zmluvnej povinnosti. Toto ustanovenie teda uľahčuje určenie príslušného súdu s ohľadom na miesto plnenia charakteristickej zmluvnej

17 — Dohovor z 27. septembra 1968 o súdnej právomoci a výkone rozhodnutí v občianskych a obchodných veciach [*neoficiálny preklad*] (Ú. v. ES L 299, 1972, s. 32), zmenený a doplnený Dohovorom z 9. októbra 1978 o pristúpení Dánskeho kráľovstva, Írska a Spojeného kráľovstva Veľkej Británie a Severného Írska (Ú. v. L 304, s. 1 a — zmenené a doplnené znenie — s. 77), Dohovorom z 25. októbra 1982 o pristúpení Helénskej republiky (Ú. v. ES L 388, s. 1), Dohovorom z 26. mája 1989 o pristúpení Španielskeho kráľovstva a Portugalskej republiky (Ú. v. ES L 285, s. 1) a Dohovorom o pristúpení Rakúska, Fínskej republiky a Švédskeho kráľovstva z 29. novembra 1996 (Ú. v. ES C 15, 1997, s. 1).

povinnosti pre najbežnejšie zmluvy, ktoré obsahujú cezhraničné prvky.

30. Na rozdiel od všetkých ostatných účastníkov konania sa žalovaná vo veci samej domnieva, že článok 5 ods. 1 písm. b) druhá zarážka nariadenia č. 44/2001 sa neuplatňuje na zmluvy o poskytnutí služieb, ak sú služby poskytované vo viacerých členských štátoch. Tento účastník konania zdôrazňuje, že rozsudok Súdneho dvora vo veci Color Drack, ktorý sa týkal zmluvy o dodaní tovaru v jednom členskom štáte, nemožno uplatniť v tejto veci, ktorá sa týka poskytovania služieb vo viacerých členských štátoch, pretože toto uplatnenie by nesplnilo cieľ predvídateľnosti určenia príslušného súdu. Keďže žalobkyňa dosiahla najväčšiu časť svojho obratu v ostatných členských štátoch, a nie v Rakúsku (žalovaná uvádza, že najvyšší obrat bol dosiahnutý v Poľsku), určenie príslušného súdu nie je predvídateľné. Žalovaná sa pri tejto príležitosti tiež odvoláva na návrhy, ktoré predniesol generálny advokát Bot vo veci Color Drack[18], ktorý sa domnieval, že v prípade, ak sa miesta plnenia zmluvných povinností nachádzajú vo viacerých členských štátoch, nemožno právomoc určiť na základe článku 5 ods. 1 písm. b) nariadenia č. 44/2001[19]. Tento účastník konania sa okrem toho domnieva, že článok 5 ods. 1 nariadenia č. 44/2001 sa týka výlučne jedného miesta plnenia, lebo pojem „miesto“ sa naďalej používa v jednotnom čísle. Tento účastník konania odkazuje na vec Besix[20] a takisto uvádza, že prípadným nevýhodám, ku ktorým by mohlo dôjsť z dôvodu, že by rôzne súdy rozhodovali o rôznych aspektoch toho istého sporu, by sa dalo vyhnúť, keby žalobkyňa podala žalobu v mieste sídla žalovanej.

2. Určenie právomoci na základe článku 5 ods. 1 písm. b) druhej zarážky nariadenia č. 44/2001 (otázka 1b)

31. Žalobkyňa vo veci samej a Komisia sa domnievajú, že právomoc súdu musí byť určená podľa miesta, kde má osoba, ktorá poskytuje služby, ťažisko svojej činnosti (Tätigkeitsschwerpunkt).

32. Žalobkyňa tiež zdôrazňuje, že zmluvné strany budú môcť v zmluve ľahko vopred určiť ťažisko poskytovania služieb a určenie právomoci tak bude v súlade s cieľom

18 — Návrhy, ktoré 15. februára 2007 predniesol generálny advokát Bot vo veci Color Drack (C-386/05, Zb. s. I-3699).

19 — Tamže, poznámka pod čiarou 30.

20 — Pozri rozsudok Besix, už citovaný v poznámke pod čiarou 14.

predvídateľnosti, pretože žalobkyňa bude presne vedieť, na ktoré súdy môže podať žalobu, zatiaľ čo žalovaná bude vedieť, pred ktorými súdmi ju možno žalovať. Žalobkyňa v konaní vo veci samej uviedla, že obchodný zástupca poskytoval na základe ústne uzatvorenej zmluvy služby tým, že získal pre zastúpeného nových klientov, udržiaval vzťahy s existujúcimi klientmi, rokoval s klientmi pred uzavretím zmlúv, uzavrel zmluvy, prijímal sťažnosti a zaručoval zastúpenému všeobecnú podporu pri predaji jeho výrobkov. Keďže poskytol najväčšiu časť svojich služieb zo svojho sídla v Rakúsku, musí byť podľa tohto účastníka konania príslušný pre vyriešenie tohto sporu rakúsky súd.

33. Podľa Komisie zodpovedá určenie právomoci na základe ťažiska činností osoby, ktorá poskytuje služby, rozličným cieľom určenia právomoci príslušného súdu: po prvé zodpovedá cieľu, že všetky spory vyplývajúce z tej istej zmluvy sa riešia pred jediným súdom; po druhé umožňuje dosiahnuť cieľ predvídateľnosti pri určovaní právomoci; po tretie toto určenie právomoci zodpovedá cieľu zemepisnej blízkosti medzi zmluvou a príslušným súdom; a po štvrté toto určenie tiež zodpovedá „rovnosti zbraní“ medzi účastníkmi konania, pretože žalobkyňa má tak možnosť podať žalobu na súd v mieste výkonu, zatiaľ čo žalovaná môže byť stíhaná len v jednom členskom štáte. Komisia zdôrazňuje, že je potrebné rozhodnúť, v ktorých členských štátoch boli služby poskytované v podstatnej miere; v tejto súvislosti treba zohľadniť všetky okolnosti, napríklad miesto, kde došlo k uzavretiu najväčšieho počtu zmlúv, a miesto, kde sa dosiahol najväčší obrat. Komisia sa domnieva, že v tomto konkrétnom prípade sa miesto, kde bola poskytnutá najväčšia časť služieb, nachádza v Rakúsku, lebo obchodný zástupca poskytol 70 % služieb v súvislosti s obchodným zastúpením v Rakúsku a 30 % v zahraničí. Skutočnosť, že žalobkyňa nadobudla v Rakúsku 25 % ziskov, neodporuje právomoci rakúskeho súdu, pretože žalobkyňa organizovala svoju činnosť zo svojho sídla nachádzajúceho sa v meste Amstetten v Rakúsku.

34. Podľa nemeckej vlády je v prípade obchodného zastúpenia vo viacerých členských štátoch potrebné vychádzať z vyvrátiteľnej domnienky, že miesto, kde sú služby poskytované v súlade so zmluvou a na základe ktorého sa určí príslušný súd, je miesto,

kde má obchodný zástupca svoje „ústredie“ (Hauptbüro).

35. Komisia v odpovedi na informácie, ktoré v konaní vo veci samej poskytla nemecká vláda, zdôraznila, že nesúhlasí so stanovením tohto typu vyvrátiteľnej domnienky, pretože by to smerovalo proti cieľu článku 5 ods. 1 písm. b) nariadenia č. 44/2001, podľa ktorého sa právomoc musí určiť na základe skutkových okolností. Analýzu týchto okolností vykoná vnútroštátny súd len vtedy, ak žalovaná namietne proti domnienke, na základe ktorej je jej uložené dôkazné bremeno. Vyvrátiteľná domnienka značne zvýhodňuje obchodného zástupcu, ktorý bude môcť naďalej podať žaloby a byť stíhaný v mieste svojho sídla;[21] pre žalovanú však bude mať takáto vyvrátiteľná domnienka taký istý účinok len vtedy, ak by bola právomoc určená na základe všeobecného pravidla podľa článku 2 ods. 1 nariadenia č. 44/2001.

36. Vláda Spojeného kráľovstva sa domnieva, že nie je vhodné, aby bola právomoc určená podľa ťažiska činnosti osoby poskytujúcej služby. Vláda Spojeného kráľovstva to totiž chápe v tom zmysle, že ide o určenie ťažiska činnosti osoby, ktorá vo všeobecnosti poskytuje služby. Vláda Spojeného kráľovstva sa domnieva, že miesto poskytnutia služieb musí byť miesto, kde sú služby na základe zmluvy skutočne poskytované — to musí v predmetnej veci posúdiť vnútroštátny súd na základe relevantných skutočností a hospodárskej reality.

3. Určenie právomoci v prípade, ak ťažisko činnosti nie je možné určiť (otázka 1c)

37. Žalobkyňa vo veci samej a nemecká vláda sa domnievajú, že na otázku 1c — či v prípade, ak ťažisko činností nie je možné určiť, môže byť žaloba podaná podľa voľby žalobkyne v ktoromkoľvek mieste poskytnutia služieb v rámci Spoločenstva — treba odpovedať kladne.

38. Naopak, vláda Spojeného kráľovstva zastáva názor, že ak sú služby poskytované vo viacerých členských štátoch a nie je možné určiť miesto, kde bola poskytnutá hlavná

21 — Komisia v konaní vo veci samej nepoužila výraz „Hauptbüro“ (ústredie), ale výraz „Niederlassung“ alebo „Hauptniederlassung“ (prevádzkareň alebo hlavná prevádzkareň).

služba, článok 5 ods. 1 písm. b) nariadenia 44/2001 sa neuplatní, lebo skutočnosť, že sa žalobkyni umožní zvoliť si medzi súdmi, pred ktorými podá žalobu, by viedla k tomu, že by bol príslušný akýkoľvek súd a takéto určenie právomoci by bolo pre žalovanú značne nepredvídateľné.

39. Vzhľadom na odpoveď na otázky 1a a 1b Komisia na otázku 1c neodpovedá.

C — *Druhá prejudiciálna otázka*

40. Pokiaľ ide o druhú prejudiciálnu otázku, žalobkyňa vo veci samej a Komisia sa domnievajú, že vzhľadom na to, že odpoveď na prvú otázku je kladná, nie sú povinné na túto otázku odpovedať.

41. Žalobkyňa vo veci samej zastáva názor, že článok 5 ods. 1 písm. a) nariadenia č. 44/2001 sa v tejto veci neuplatní, pretože určenie právomoci na základe písm. a) — ako aj na základe písm. b) toho istého článku — nemôže zabezpečiť predvídateľnosť a právnu istotu pri určovaní právomoci.

42. Vláda Spojeného kráľovstva sa domnieva, že v prípadoch, v ktorých sa článok 5 ods. 1 písm. b) nariadenia č. 44/2001 neuplatní z dôvodu nemožnosti určiť miesto poskytnutia služieb, sa uplatní písmeno a) tohto článku. Vo svojej argumentácii sa odvoláva na písmeno c) tohto článku, ktorý stanovuje, že písmeno a) sa uplatní, ak sa neuplatní písmeno b).

43. Nemecká vláda sa k druhej prejudiciálnej otázke nevyjadruje.

VI — Posúdenie generálnej advokátky

A — *Úvod*

44. Súdny dvor je v tejto veci požiadaný o výklad článku 5 ods. 1 písm. b) druhej zarážky nariadenia č. 44/2001 vo vzťahu

k zmluve o zastúpení[22] v prípade, ak obchodný zástupca poskytuje služby vo viacerých členských štátoch. Súdny dvor bude mať teda možnosť rozhodnúť o otázke právomoci v sporoch, ktoré vznikli zo zmlúv týkajúcich sa poskytnutia služieb vo viacerých členských štátoch, čo je problém, na ktorý už istý čas upozorňuje právna náuka.[23] Táto otázka už síce bola nastolená vo vzťahu k zmluve o preprave vo veci Rehder[24], avšak v tejto veci nebola otázka poskytovania služieb vo viacerých členských štátoch taká problematická, lebo v tejto veci boli len dve možné miesta poskytovania služieb — miesto odletu a miesto príletu lietadla. Táto vec bude teda prvá, v ktorej bude musieť Súdny dvor rozhodnúť o otázke právomoci v prípade, ak sú služby poskytované na viacerých miestach v rôznych členských štátoch.

45. Táto vec však nie je jedinou vecou pred Súdnym dvorom, ktorá sa dotýka takejto problematiky. Chcela by som zdôrazniť, že o veci Hölzel/Seunig[25], v súčasnosti prejednávanej pred Súdnym dvorom, ktorá sa dotýka podobnej problematiky, ešte nebolo rozhodnuté: táto vec sa týka otázky určenia právomoci v prípade, ak sú služby poskytované vo viacerých členských štátoch. Rozhodnutie v tejto veci ovplyvní tiež rozhodnutie vo veci Hölzel/Seunig.

46. Chcela by som rovnako zdôrazniť, že zmluvy, o ktorých by mohla byť nastolená otázka určenia právomoci z dôvodu možnosti poskytovať služby vo viacerých členských štátoch, sa vzájomne značne líšia. Takáto otázka

22 — Súdny dvor sa už síce zaoberal otázkou právomoci v sporoch vyplývajúcich zo zmlúv o zastúpení, a to v rámci výkladu článku 5 ods. 1 Bruselského dohovoru vo veci Leathertex (C-420/97, Zb. s. I-6747). Táto vec však nie je pre prejednávanú vec relevantná, pretože právomoc na základe článku 5 ods. 1 Bruselského dohovoru je určená inak ako právomoc na základe článku 5 ods. 1 písm. b) nariadenia č. 44/2001. Súčasný článok 5 ods. 1 písm. a) nariadenia č. 44/2001 zodpovedá článku 5 ods. 1 Bruselského dohovoru; na určenie právomoci na základe tohto článku sa miesto plnenia predmetných povinností určí na základe práva, ktoré sa uplatňuje na zmluvné vzťahy (*lex causae*), a právo, ktoré sa uplatňuje na zmluvné vzťahy, určí na základe vnútroštátnych kolíznych pravidiel vnútroštátny súd, pred ktorým prebieha sporové konanie. Pokiaľ ide o určenie právomoci na základe článku 5 ods. 1 písm. a) nariadenia č. 44/2001, pozri tiež poznámku pod čiarou 76.

23 — Na tento problém upozornil v odbornej literatúre napríklad Gaudemet-Tallon, H.: *Compétence et exécution des jugements en Europe. Règlement nº 44/2001, Conventions de Bruxelles et de Lugano*. 3. vyd. Paris: Librairie générale de droit et de jurisprudence, 2002, s. 159, bod 199; Mankowski, P., in: Magnus, U., Mankowski, P. (ed.): *Bruxelles I Regulation, Sellier.* Munich: European Law Publishers, 2007, s. 147, bod 120 a nasl.; Leible, S.: Zuständiges Gericht für Entschädigungsansprüche von Flugpassagieren. In: *Europäische Zeitschrift für Wirtschaftsrecht*, č. 16/2009, s. 573.

24 — Pozri rozsudok Rehder, už citovaný v poznámke pod čiarou 4.

25 — Vec C-147/09, Hölzel/Seunig; prejudiciálne otázky sú uverejnené v Ú. v. EÚ C 153, s. 27. Vo veci Hölzel/Seunig žalobkyňa s bydliskom v Rakúsku najprv splnomocnila žalovanú s bydliskom v Českej republike na uskutočnenie rôznych operácií (napríklad bankové operácie, uhrádzanie nákladov za starostlivosť, poskytovanie domácej starostlivosti starým osobám) a následne jej ešte udelila generálnu plnú moc, aby ju zastupovala vo všetkých jej záležitostiach. Vnútroštátny súd uvádza, že nebolo možné preukázať, či žalovaná uskutočnila najväčšiu časť operácií pre žalobkyňu v Rakúsku, alebo v Česku. Pokiaľ ide o skutkové okolnosti, pozri uzne senie Oberlandesgericht Wien (Rakúsko) z 27. februára 2009.

môže vzniknúť napríklad aj v súvislosti so zmluvami o zastúpení medzi advokátom a jeho klientom.[26] Ak napríklad advokátska kancelária so sídlom v Luxembursku zastupuje klienta pochádzajúceho z Nemecka vo veci prebiehajúcej vo Francúzsku a ak dôjde k sporu medzi klientom a advokátskou kanceláriou, vznikne otázka, ktorý súd má právomoc v tomto spore rozhodovať. Rovnako zložité môže byť určenie právomoci v prípade zmluvy o zastúpení, ak zástupca koná za zastúpeného vo viacerých členských štátoch. Súdny dvor bude teda pri rozhodovaní tejto veci musieť zohľadniť prípadné následky rozhodnutia pre ďalšie druhy zmlúv o poskytnutí služieb vo viacerých členských štátoch.

B — *Prípustnosť*

47. Podľa článku 68 ods. 1 ES v spojení s článkom 234 ES len súd, proti ktorého rozhodnutiu nie je prípustný opravný prostriedok podľa vnútroštátneho práva, môže položiť prejudiciálnu otázku týkajúcu sa výkladu hlavy IV Zmluvy ES (Víza, azyl, imigrácia a iné politiky týkajúce sa voľného pohybu osôb) alebo týkajúcu sa platnosti, prípadne výkladu aktov inštitúcií Spoločenstva, ktoré boli prijaté na základe tejto hlavy.[27] Nariadenie č. 44/2001, ktoré bolo prijaté na základe článku 61 písm. c) a článku 67 ods. 1 ES, patrí k aktom inštitúcií Spoločenstva, ktoré boli prijaté na základe tejto hlavy.

48. V tejto veci závisí odpoveď na otázku, či vnútroštátny súd možno definovať ako súd, „proti rozhodnutiu ktorého nie je prípustný opravný prostriedok podľa vnútroštátneho práva“, v podstate od rozhodnutia, ktoré bude prijaté v konaní o opravnom prostriedku proti rozhodnutiu o právomoci a ktoré prebieha pred vnútroštátnym súdom.[28] Ako

26 — Tiež teda Mankowski, P: c. d., s. 147, bod 120.

27 — Poznamenávam, že Lisabonská zmluva, ktorou sa mení a dopĺňa Zmluva o Európskej únii a Zmluva o založení Európskeho spoločenstva, podpísaná v Lisabone 13. decembra 2007 (Ú. v. EÚ C 306, s. 1), ruší v článku 2 bod 67 súčasný článok 68 ES. To znamená, že po nadobudnutí platnosti Lisabonskej zmluvy 1. decembra 2009 budú všetky súdy členských štátov môcť položiť prejudiciálne otázky, ktoré súvisia s touto oblasťou, teda nielen súdy, proti ktorých rozhodnutiu nie je prípustný opravný prostriedok podľa vnútroštátneho práva. Keďže prípustnosť prejudiciálnych otázok sa posudzuje s ohľadom na dátum predloženia týchto otázok Súdnemu dvoru, toto ustanovenie Lisabonskej zmluvy sa v tejto veci ešte nezohľadňuje.

28 — Zdôrazňujem, že posúdenie, či ide o súd, proti ktorého rozhodnutiu nie je prípustný opravný prostriedok podľa vnútroštátneho práva, nie je abstraktné, ale naopak konkrétne a závisí od existencie opravného prostriedku v predmetnej veci. Súdny dvor sa teda na základe posúdenia konkrétnych okolností domnieval, že prejudiciálna otázka bola neprípustná, napríklad v uznesení z 31. marca 2004 vo veci Georgescu (C-51/03, Zb. s. I-3203, body 29 až 32) a v uznesení z 10. júna 2004 vo veci Warbecq (C-555/03, Zb. s. I-6041, body 12 až 15). Pozri v odbornej literatúre, pokiaľ ide o konkrétne posúdenie pojmu „súd, proti rozhodnutiu ktorého nie je prípustný opravný prostriedok podľa vnútroštátneho práva“, napríklad Rossi, M., in: Calliess, C., Ruffert, M. (Hrsgb.): *EUV/EGV. Das Verfassungsrecht der Europäischen Union mit Europäischer Grundrechtecharta. Kommentar*. 3. vyd. München: Beck, 2007, s. 951, bod 4.

vyplýva z § 528 ods. 2 druhého pododseku rakúskeho občianskeho poriadku (Zivilprozessordnung), opravný prostriedok (Revision) proti rozhodnutiu vnútroštátneho súdu nebude možné podať, ak tento súd potvrdí rozhodnutie prvostupňového súdu, pokiaľ ide o právomoc. *A contrario* to teda znamená, že ak vnútroštátny súd nepotvrdí rozhodnutie prvostupňového súdu, bude možné podať opravný prostriedok (Revision) proti tomuto rozhodnutiu vnútroštátneho súdu.

49. Vnútroštátny súd uvádza, že zamýšľa potvrdiť rozhodnutie prvostupňového súdu, pokiaľ ide o právomoc, a že teda nebude možné podať proti jeho rozhodnutiu opravný prostriedok.[29] Chcela by som však zdôrazniť, že obsah tohto rozhodnutia nezávisí len od posúdenia vnútroštátneho súdu, ale predovšetkým od odpovede Súdneho dvora na prejudiciálnu otázku. Ak odpoveď Súdneho dvora meritórne zodpovedá rozhodnutiu rakúskeho prvostupňového súdu, nebude možné podať opravný prostriedok proti rozhodnutiu vnútroštátnemu súdu, avšak ak by Súdny dvor musel rozhodnúť inak, bude možné podať opravný prostriedok proti rozhodnutiu vnútroštátneho súdu, a teda v tomto prípade nebude tento súd súdom, „proti rozhodnutiu ktorého nie je prípustný opravný prostriedok podľa vnútroštátneho práva“.

50. Podľa môjho názoru sú však prejudiciálne otázky v prejednávanej veci prípustné. Ako hlavný argument v prospech prípustnosti treba uviesť následky, ktoré by vznikli, ak by sa zastával názor, že otázky nie sú prípustné. V tomto prípade by vnútroštátny súd len rozhodol a potvrdil rozhodnutie prvostupňového súdu. V dôsledku toho by bol vnútroštátny súd súdom, „proti rozhodnutiu ktorého nie je prípustný opravný prostriedok podľa vnútroštátneho práva“. Okrem toho, ak by sa zastával názor, že prejudiciálne otázky nie sú prípustné, čím by sa prejudikovalo rozhodnutie Súdneho dvora vo veci samej — a v dôsledku toho vnútroštátneho súdu — v predmetnej veci, pretože by sa *de facto* predpokladalo, že Súdny dvor — a teda vnútroštátny súd — rozhodne inak ako rakúsky prvostupňový súd. Je síce pravda, že predmetná vec sa týka výlučne možnosti, že vnútroštátny súd je súdom rozhodujúcim na poslednom stupni, ale táto možnosť musí postačovať pre prípustnosť prejudiciálnych otázok, pretože vo fáze analýzy prípustnosti ešte nie je možné vedieť, aké bude

29 — Dodávam, že v rakúskej odbornej literatúre sa otázkou prípustnosti v rámci článku 68 ods. 1 ES v spojení s § 528 ods. 2 druhým pododsekom rakúskeho občianskeho súdneho poriadku (Zivilprozessordnung) zaoberal Tarko, I., in: Mayer, H.: *Kommentar zu EUV- und EG- Vertrag*. Wien: Manz'sche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 2003, komentár k článku 68 ES bodu 8, v ktorom sa uvádza, že vnútroštátny súd môže v prípade, o aký ide v prejednávanej veci, položiť prejudiciálnu otázku len vtedy, ak zamýšľa potvrdiť rozhodnutie prvostupňového súdu, čo je dôvod, pre ktorý je preskúmanie neprípustné; podľa autora to musí byť uvedené v návrhu na začatie prejudiciálneho konania.

rozhodnutie vo veci samej. V dôsledku toho sa domnievam, že je potrebné rozhodnúť o prípustnosti *in favorem* a že vnútroštátnemu súdu treba poskytnúť všetky výkladové prostriedky, ktoré sú potrebné na rozhodnutie v predmetnej veci.

51. V dôsledku toho sú podľa môjho názoru tieto prejudiciálne otázky v prejednávanej veci prípustné.

C — *Prvá prejudiciálna otázka*

52. Prvá prejudiciálna otázka je zložená z viacerých častí. Otázka 1a má za cieľ zistiť, či článok 5 ods. 1 písm. b) druhá zarážka nariadenia č. 44/2001 sa uplatňuje na zmluvy, podľa ktorých sa služby poskytujú vo viacerých členských štátoch, čo je prípad zmluvy o zastúpení v tejto veci. Otázka 1b sa týka určenia právomoci v prípade zmlúv o zastúpení, pokiaľ sú služby týkajúce sa obchodného zastúpenia poskytované vo viacerých členských štátoch; presnejšie ide o otázku, či miesto plnenia charakteristických zmluvných povinností je určené podľa miesta, kde sa nachádza ťažisko činnosti spočívajúcej v poskytovaní služieb. Otázka 1c má za cieľ zistiť, či v prípade nemožnosti určiť ťažisko činnosti môže byť žaloba týkajúca sa všetkých nárokov zo zmluvy podaná podľa voľby žalobkyne v ktoromkoľvek mieste poskytnutia služieb v rámci Spoločenstva.

53. V rámci mojej analýzy najskôr uvediem základné charakteristické znaky zmluvy o zastúpení, ktorá je zmluvou o poskytnutí služieb v zmysle článku 5 ods. 1 písm. b) druhej zarážky nariadenia č. 44/2001, a následne zodpoviem otázky, ktoré položil vnútroštátny súd.

1. Úvodné poznámky k zmluve o zastúpení

a) Charakteristické znaky zmluvy o zastúpení

54. Právne predpisy členských štátov v oblasti zmlúv o zastúpení sú, pokiaľ ide o základné charakteristické znaky týchto zmlúv, v súlade so smernicou Rady 86/653/EHS z 18. decembra 1986 o koordinácii právnych predpisov členských štátov týkajúcich sa

samostatných obchodných zástupcov[30] (ďalej len „smernica 86/653“).

55. Podľa smernice 86/653 znamená obchodný zástupca samostatne zárobkovo činného sprostredkovateľa, ktorý má trvalé oprávnenie[31] dojednávať predaj alebo nákup tovaru v mene a na účet inej osoby (zastúpeného) alebo dojednať a uzatvoriť takéto právne úkony na účet a v mene zastúpeného.[32] Obchodný zástupca musí oznámiť zástupcovi všetky potrebné informácie, ktoré má k dispozícii, a dodržiavať rozumné pokyny zastúpeného.[33] Pri výkone svojej činnosti musí obchodný zástupca chrániť záujmy zastúpeného a konať zodpovedne a s dobrým úmyslom.[34]

56. Zastúpený má podľa smernice 86/653 povinnosť poskytnúť obchodnému zástupcovi potrebnú dokumentáciu, ktorá sa týka dotknutého tovaru, a získať pre obchodného zástupcu informácie potrebné na plnenie zmluvy o zastúpení; okrem toho ho musí upozorniť, ak zistí, že objem obchodných transakcií bude výrazne nižší, než mohol obchodný zástupca bežne očakávať.[35] Vo svojich vzťahoch s obchodným zástupcom musí

30 — Smernica Rady 86/653/EHS z 18. decembra 1986 o koordinácii právnych predpisov členských štátov týkajúcich sa samostatných obchodných zástupcov (Ú. v. ES L 382, s. 17; Mim. vyd. 06/001, s. 177). Ako je uvedené v druhom odôvodnení smernice, táto smernica bola okrem iného prijatá z dôvodu, že rozdiely medzi vnútroštátnymi právnymi predpismi v oblasti obchodného zastúpenia značne obmedzujú uzatváranie a plnenie zmlúv o zastúpení medzi zastúpeným a obchodným zástupcom, ktorí sú usadení v odlišných členských štátoch. Uvádzam, že táto smernica bola prebratá napríklad do rakúskeho práva na základe Handelsvertretergesetz, do belgického práva na základe Loi relative au contrat d'agence commerciale, do francúzskeho práva na základe Code de commerce (články L 134 – 1 až L 134 – 17), do talianskeho práva na základe Codice Civile (články 1742 až 1753), do nemeckého práva na základe Handelsgesetzbuch (§ 84 až § 92c), do slovinského práva na základe Obligacijski zakonik (§ 807 až § 836) a do britského práva na základe Statutory Instrument 1993 No. 3053 — The Commercial Agents (Council Directive) Regulations 1993.

31 — Je potrebné zdôrazniť, že zmluva o zastúpení je trvalým zmluvným vzťahom, čo je skutočnosť, ktorá už vyplýva zo znenia smernice 86/653/EHS. Trvalý charakter zmluvného vzťahu vyplýva aj zo znenia ustanovení niektorých členských štátov, ktoré preberali túto smernicu do vnútroštátneho právneho poriadku. Napríklad v rakúskom práve Handelsvertretergesetz vo svojom § 1 ods. 1 stanovuje: „Handelsvertreter ist, wer von einem anderen mit der Vermittlung oder dem Abschluss von Geschäften… *ständig* betraut ist…“ V belgickom práve Loi relative au contrat d'agence commerciale vo svojom článku 1 stanovuje: „Le contrat d'agence commerciale est le contrat par lequel… l'agent commercial est chargée *de façon permanente*… de la négociation et éventuellement de la conclusion d'affaires… du commettant.“ Vo francúzskom práve Code de commerce v článku L 134 – 1 stanovuje: „L'agent commercial est un mandataire qui… est chargé, *de façon permanente*, de négocier et, éventuellement, de conclure des contrats…“ V talianskom práve článok 1742 Codice Civile stanovuje: „Col contratto di agenzia una parte assume *stabilmente* l'incarico di promuovere, per conto dell'altra… la conclusione di contratti…“ V nemeckom práve Handelsgesetzbuch v § 84 ods. 1 stanovuje: „Handelsvertreter ist, wer… *ständig* damit betraut ist, für einen anderen… Geschäfte zu vermitteln oder in dessen Namen abzuschließen…“. V slovinskom práve Obligacijski zakonik v § 807 stanovuje: „S pogodbo o trgovskem zastopanju se zastopnik zaveže, da bo *ves čas* skrbel za to, da bodo tretje osebe sklepale pogodbe z njegovim naročiteljem…“ V anglickom práve článok 2 ods. 1 Commercial Agents (Council Directive) Regulations 1993 stanovuje: „‚Commercial agent' means a self-employed intermediary who has *continuing* authority to negotiate the sale or purchase of goods on behalf of another person…“ Kurzívou zvýraznila generálna advokátka.

32 — Pozri článok 1 ods. 2 smernice 86/653/EHS.

33 — Pozri článok 3 ods. 2 smernice 86/653/EHS. Dodávam, že smernica v článku 5 výslovne stanovuje, že zmluvné strany sa nesmú odchýliť od ustanovení článkov 3 a 4, ktoré stanovujú práva a povinnosti obchodného zástupcu a zastúpeného.

34 — Pozri článok 3 ods. 1 smernice 86/653/EHS.

35 — Pozri článok 4 ods. 2 smernice 86/653/EHS.

zastúpený konať zodpovedne a s dobrým úmyslom.[36]

57. Obchodný zástupca má nárok na províziu za svoju činnosť.[37] Výška provízie je zvyčajne dohodnutá medzi zmluvnými stranami, avšak v prípade neexistencie takejto dohody smernica 86/653 stanovuje, že obchodný zástupca má nárok, a to bez toho, aby bolo dotknuté uplatňovanie kogentných ustanovení členských štátov, ktoré sa týkajú výšky odmeny, na odmenu, ktorá je obvyklá pre obchodných zástupcov, v mieste, kde vykonáva svoju činnosť.[38]

58. Smernica 86/653/EHS výslovne nestanovuje, že zmluva o zastúpení sa musí uzavrieť písomne, ale členské štáty majú možnosť stanoviť, že zmluva o obchodnom zastúpení je neplatná, pokiaľ nie je v písomnej forme.[39] Okrem toho podľa tejto smernice má každá strana na požiadanie nárok dostať od druhej strany písomný dokument, v ktorom sú stanovené podmienky zmluvy o obchodnom zastúpení vrátane následne dohodnutých podmienok.[40] Podľa smernice sa tohto práva nemožno vzdať.[41]

b) Zmluva o zastúpení ako zmluva o poskytnutí služieb

59. Na účely tejto veci je potrebné konštatovať, že zmluva o zastúpení je zmluvou o poskytnutí služieb v zmysle článku 5 ods. 1 písm. b) druhej zarážky nariadenia č. 44/2001.[42] Ako Súdny dvor zdôraznil vo

36 — Pozri článok 4 ods. 1 smernice 86/653/EHS.

37 — Smernica 86/653/EHS v článku 7 ods. 1 a 2 stanovuje, že obchodný zástupca má nárok na províziu z obchodných transakcií uzatvorených počas platnosti zmluvy o obchodnom zastúpení, ak sa transakcia uzatvorila v dôsledku jeho činnosti alebo sa transakcia uzatvorila treťou stranou, ktorú obchodný zástupca predtým získal za zákazníka pre transakciu rovnakého druhu, ale aj v prípadoch, keď mu je zverená určitá zemepisná oblasť alebo skupina zákazníkov alebo keď má výhradné právo na určitú zemepisnú oblasť alebo skupinu zákazníkov. V určitých výnimočne stanovených prípadoch má obchodný zástupca nárok na províziu z obchodnej transakcie uzatvorenej po skončení platnosti zmluvy o obchodnom zastúpení (pozri článok 8 smernice 86/653/EHS).

38 — Pozri článok 6 ods. 1 smernice 86/653/EHS.

39 — Pozri článok 13 ods. 2 smernice 86/653/EHS.

40 — Pozri článok 13 ods. 1 smernice 86/653/CEE. Poznamenávam, že pre túto možnosť sa rozhodli napríklad francúzsky, taliansky, nemecký a slovinský zákonodarca; ustanovenia týchto členských štátov výslovne nestanovujú, že zmluva o obchodnom zastúpení sa musí uzavrieť písomne, ale naopak výlučne stanovujú, že zmluvná strana môže požiadať druhú zmluvnú stranu o vyhotovenie písomného dokumentu preberajúceho obsah zmluvy. Pokiaľ ide o belgické právo, pozri článok 5 Loi relative au contrat d'agence commerciale; pokiaľ ide o talianske právo, pozri článok 1742 Codice Civile; pokiaľ ide o francúzske právo, pozri článok L 134 – 2 Code de commerce; pokiaľ ide o nemecké právo, pozri § 85 Handelsgesetzbuch; pokiaľ ide o slovinské právo, pozri § 808 Obligacijski zakonik.

41 — Pozri článok 13 ods. 1 smernice 86/653/EHS.

42 — Tento názor sa rovnako zastáva v odbornej literatúre; pozri napríklad Gaudemet-Tallon, H.: Du 5 octobre 1999. — Cour de justice des Communautés européennes… [Komentár k rozsudku Leathertex]. In: *Revue critique de droit international privé*, č. 1/2000, s. 88; Emde, R.: Heimatgerichtsstand für Handelsvertreter und andere Vertriebsmittler? In: *Kommunikation & Recht*, č.º 7/2003, s. 508; Mankowski, P.: c. d., s. 131, bod 89; Fach Gómez, K.: El Reglamento 44/2001 y los contratos de agencia comercial internacional: aspectos jurisdiccionales. In: *Revista de derecho comunitario europeo*, č. 14/2003, s. 208; Berlioz, P.: La notion de fourniture de services au sens de l'article 5 – 1 b) du règlement „Bruxelles I". In: *Journal du droit international (Clunet)*, č. 3/2008, bod 45.

veci Falco, pojem „služby“ zahŕňa „prinajmenšom, že strana, ktorá ich poskytuje, vykonáva určitú činnosť za odmenu“[43]. Táto podmienka je v tejto veci splnená, pretože obchodný zástupca získal pre zástupcu nových klientov a udržiaval vzťahy s existujúcimi klientmi, stretol sa s klientmi pred uzavretím zmlúv, uzavrel zmluvy, prijímal sťažnosti a zabezpečil zastúpenému všeobecnú podporu pri predaji jeho výrobkov.[44] Poskytoval tieto služby za odmenu, keďže za svoju činnosť dostal províziu. Podmienka existencie zmluvy o poskytnutí služieb je teda v prejednávanej veci nespochybniteľne splnená.

2. Uplatnenie článku 5 ods. 1 písm. b) druhej zarážky nariadenia č. 44/2001 na zmluvy o poskytnutí služieb, ktoré sú poskytované vo viacerých členských štátoch (otázka 1a)

60. Svojou otázkou 1a sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či sa článok 5 ods. 1 písm. b) druhá zarážka nariadenia č. 44/2001 uplatňuje na zmluvy o poskytnutí služieb, akou je v tejto veci zmluva o zastúpení, na základe ktorých sú služby poskytované vo viacerých členských štátoch.

61. Článok 5 ods. 1 písm. b) druhá zarážka nariadenia č. 44/2001 stanovuje, že miesto plnenia povinností (v ktorom možno rovnako žalovať osobu, aj keď má svoje bydlisko v inom členskom štáte[45]) je, pokiaľ nebolo dohodnuté inak, v prípade poskytnutia služieb miesto v členskom štáte, kde na základe zmluvy boli alebo mali byť poskytované služby. Podľa môjho názoru zo znenia tohto článku nemožno zistiť, či sa tento článok uplatňuje na zmluvy o poskytnutí služieb, ktoré sú poskytované len v jednom členskom štáte, alebo vo viacerých členských štátoch. Použite pojmu „členský štát“ v jednotnom čísle nemôže byť takisto určujúce.[46]

43 — Pozri rozsudok Falco, už citovaný v poznámke pod čiarou 3, bod 29. Pozri návrhy, ktoré som predniesla 27. januára 2009 vo veci Falco Privatstiftung a Rabitsch (C-533/07, Zb. s. I-3327, bod 57), a tam citovanú odbornú literatúru.

44 — Pozri údaje žalovanej v bode 32.

45 — Pozri odôvodnenie týkajúce sa článku 5 nariadenia č. 44/2001.

46 — Na základe veľmi reštriktívneho výkladu by bolo možné tvrdiť, že použitie pojmu „členský štát“ v jednotnom čísle preukazuje, že článok 5 ods. 1 písm. b) druhá zarážka nariadenia sa uplatňuje len v prípade, ak sú služby poskytované v jedinom členskom štáte, avšak to by bolo podľa môjho názoru v rozpore s cieľom tohto článku, ktorým je určenie právomoci pre všetky druhy zmlúv o poskytnutí služieb. Doslovný výklad môže byť len východiskovým bodom na výklad a musí byť predovšetkým podporený teleologickým a systematickým výkladom. Pokiaľ ide o zmysel rôznych typov výkladu v práve Spoločenstva, pozri napríklad Riesenhuber, K., in: Riesenhuber, K. (Hrsgb.): *Europäische Methodenlehre. Handbuch für Ausbildung und Praxis*. Berlin: De Gruyter Recht, 2006, s. 250 a nasl. Pozri tiež Delnoy, P.: *Éléments de méthodologie juridique*. 2. vyd. Bruxelles: Larcier, 2006, s. 93, ktorý zdôrazňuje, že aj pojmy treba vykladať jasne, z čoho možno vyvodiť, že samotný doslovný výklad na správne pochopenie textu nepostačuje.

62. Podľa môjho názoru je však potrebné na túto otázku odpovedať kladne. Táto odpoveď totiž vyplýva zo súčasnej judikatúry Súdneho dvora, a to konkrétnejšie z vecí Color Drack[47] a Rehder[48]. Vec Color Drack sa síce netýkala zmluvy o poskytnutí služieb, ale zmluvy o predaji tovaru, no napriek tomu je dôležitá pre predmetnú vec, lebo Súdny dvor následne rozšíril pravidlá, ktoré v nej rozvinul, na zmluvy o poskytnutí služieb vo veci Rehder.

63. Súdny dvor rozhodol vo veci Color Drack o uplatnení článku 5 ods.1 písm. b) prvej zarážky nariadenia č. 44/2001 na prípady, v ktorých je tovar dodávaný na základe zmluvy na viaceré miesta v tom istom členskom štáte. Súdny dvor rozhodol, že tento článok je uplatniteľný v prípade väčšieho počtu miest dodania v tom istom členskom štáte a že v takomto prípade súdom príslušným pre skúmanie všetkých nárokov založených na zmluve o predaji tovarov je súd, v ktorého obvode sa nachádza miesto hlavného plnenia, ktoré musí byť určené v závislosti od ekonomických kritérií.[49] Ak toto miesto nemožno určiť, žalobkyňa môže podať žalobu pred súdom príslušným podľa miesta dodania podľa svojho výberu.[50] Súdny dvor v tejto veci výslovne zdôraznil, že tieto úvahy sú obmedzené iba na prípad viacerých miest dodávky v tom istom členskom štáte a že nimi nie je dotknutá odpoveď v prípade väčšieho počtu miest dodávky vo viacerých členských štátoch.[51]

64. Generálny advokát Bot síce vo veci Color Drack zastával názor, že ak sa miesta dodania nachádzajú v rôznych členských štátoch,

47 — Pozri rozsudok Color Drack, už citovaný v poznámke pod čiarou 2.

48 — Pozri rozsudok Rehder, už citovaný v poznámke pod čiarou 4.

49 — Pozri rozsudok Color Drack, už citovaný v poznámke pod čiarou 2, bod 46. Komentár k rozsudku, pozri napríklad Huber-Mumelter, U., Mumelter, K. H.: Mehrere Erfüllungsorte beim forum solutionis: Plädoyer für eine subsidiäre Zuständigkeit am Sitz des vertragscharakteristisch Leistenden. In: *Juristische Blätter*, č. 130/2008, s. 566 a nasl.; Mankowski, P.: Mehrere Lieferorte beim Erfüllungsortgerichtsstand unter Art. 5 Nr. 1 lit. B EuGVVO. In: *Praxis des Internationalen Privat- und Verfahrensrechts*, č.° 5/2007, s. 409 a nasl.; Gardella, A.: The ECJ in Search of Legal Certainty for Jurisdiction in Contract: The Color Drack Decision. In: *Yearbook of private international law*, 2007, s. 445 a nasl; Do, T. U.: Libre circulation des marchandises. Arrêt „Color Drack". In: *Revue du droit de l'Union Européenne*, č. 2/2007, s. 471.

50 — Pozri rozsudok Color Drack, už citovaný v poznámke pod čiarou 2, bod 46.

51 — Pozri rozsudok Color Drack, už citovaný v poznámke pod čiarou 2, bod 16. Dodávam, že v nadväznosti na rozsudok vo veci Color Drack sa nastoľuje otázka, či právomoc — pokiaľ sa miesta dodania budú výlučne nachádzať v jedinom členskom štáte — budú určené inak než v prípade, ak sa miesta dodania budú nachádzať v rôznych členských štátoch. Pozri napríklad odbornú literatúru Leible, S.: c. d., s. 572.

právomoc sa neurčí na základe článku 5 ods. 1 písm. b) nariadenia č. 44/2001, pretože nie je možné dosiahnuť cieľ predvídateľnosti.[52] Rovnako sa domnieval, že v tomto prípade sa právomoc neurčí ani na základe článku 5 ods. 1 písm. a) nariadenia č. 44/2001, ale naopak, na základe článku 2 nariadenia č. 44/2001, takže príslušným súdom by bol súd v bydlisku žalovanej.[53]

65. Vo veci Rehder[54], o ktorej bolo nedávno rozhodnuté — a v ktorej bol rozsudok vyhlásený po tom, ako vnútroštátny súd položil svoju prejudiciálnu otázku v tejto veci —, však už Súdny dvor odpovedal na otázku, či sa článok 5 ods. 1 písm. b) druhá zarážka nariadenia č. 44/2001 uplatňuje v prípade, ak sú služby poskytované vo viacerých členských štátoch. Súdny dvor rozhodol, že úvahy uvedené v rozsudku Color Drack „rovnako platia, aj pokiaľ ide o zmluvy o poskytnutí služieb vrátane prípadov, keď toto poskytnutie sa neuskutočňuje v jedinom členskom štáte“[55].

Súdny dvor rovnako zdôraznil, že osobitné pravidlá právomoci, ktoré sú stanovené v nariadení č. 44/2001 vo veci zmlúv o predaji tovarov a poskytnutí služieb, majú „rovnakú genézu, sledujú rovnaký cieľ a v systéme stanovenom týmto nariadením zaujímajú rovnaké miesto“[56]. Okrem iného podľa Súdneho dvora v prípade poskytovania služieb na viacerých miestach v rôznych členských štátoch „k cieľom blízkosti a predvídateľnosti, ktoré sa dosahujú prostredníctvom koncentrácie súdnej právomoci v mieste poskytovania služieb na základe predmetnej zmluvy a prostredníctvom určenia jednotnej súdnej právomoci pre všetky nároky na základe tejto zmluvy, nemožno mať iný prístup“[57]. Podľa informácií Súdneho dvora takéto rozlišovanie „nemá žiadny základ v ustanoveniach nariadenia č. 44/200“ a bolo by okrem iného v rozpore s účelom smernice.[58]

66. Súdny dvor už teda odpovedal v rozsudku Rehder na otázku, či článok 5 ods. 1 písm. b) druhá zarážka nariadenia č. 44/2001 sa uplatňuje na zmluvy o poskytnutí služieb,

52 — Pozri návrhy, ktoré predniesol generálny advokát Bot vo veci Color Drack, už citovanej v poznámke pod čiarou 18, poznámka pod čiarou 30.

53 — Tamže.

54 — Pozri rozsudok Rehder, už citovaný v poznámke pod čiarou 4.

55 — Pozri rozsudok Rehder, už citovaný v poznámke pod čiarou 4, bod 36.

56 — Tamže.

57 — Tamže, bod 37.

58 — Tamže.

ktoré sú poskytované vo viacerých členských štátoch. Poznamenávam, že v odbornej literatúre je rovnako zdôraznené, že tento článok sa uplatňuje na zmluvy o poskytnutí služieb, ktoré sú poskytované vo viacerých členských štátoch.[59]

67. V dôsledku toho je podľa môjho názoru potrebné odpovedať na otázku 1a vnútroštátneho súdu v tom zmysle, že článok 5 ods. 1 písm. b) druhá zarážka nariadenia č. 44/2001 sa uplatňuje na zmluvy o poskytnutí služieb, akou je v prejednávanej veci zmluva o zastúpení, podľa ktorých sú služby poskytované vo viacerých členských štátoch.

3. Určenie právomoci podľa článku 5 ods. 1 písm. b) druhej zarážky nariadenia č. 44/2001 (otázka 1b)

68. Svojou otázkou 1b sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či článok 5 ods. 1 písm. b) druhá zarážka nariadenia č. 44/2001 sa musí vykladať v tom zmysle, že na určenie právomoci v prípade sporov vyplývajúcich zo zmluvy o poskytnutí služieb, ktoré sú poskytované vo viacerých členských štátoch, sa miesto, kde sú služby poskytované v zmysle tohto článku, určí podľa miesta, kde sa nachádza ťažisko činnosti spočívajúcej v poskytovaní služieb.

69. Pokiaľ ide o túto otázku, chcela by som najprv zdôrazniť, že Súdny dvor musí pri určení právomoci v tejto veci zohľadniť dve zásady.

70. Po prvé Súdny dvor musí zohľadniť zásadu, že právomoc určeného súdu musí byť predvídateľná[60], čo je vyjadrením zásady

59 — Pozri napríklad Leible, S.: Zuständiges Gericht für Entschädigungsansprüche von Flugpassagieren. In: *Europäische Zeitschrift für Wirtschaftsrec*ht, č.° 16/2009, s. 572. Implicitne — z dôvodu určenia právomoci v prípade zmlúv o poskytnutí služieb vo viacerých členských štátoch podľa článku 5 ods. 1 písm. b) druhej zarážky nariadenia č.° 44/2001 — pozri napríklad tiež Gaudemet-Tallon, H.: c. d., s. 159, bod 199; Mankowski, P.: c. d., s. 147, 148, body 120 a 121.

60 — Pozri odôvodnenie č. 11 nariadenia č. 44/2001, v ktorom sa uvádza, že pravidlá právomoci musia byť čo možno najlepšie predvídateľné. Pozri v judikatúre, napríklad rozsudky Falco, už citovaný v poznámke pod čiarou 3, bod 21, a z 11. októbra 2007, Freeport, C-98/06, Zb. s. I-8319, bod 36. V odbornej literatúre pozri napríklad Gsell, B.: Autonom bestimmter Gerichtsstand am Erfüllungsort nach der Brüssel I-Verordnung. In: *Praxis des Internationalen Privat- und Verfahrensrechts*, č. 6/2002, s. 488, 489; Kropholler, J.: *Europäisches Zivilprozeßrecht. Kommentar zu EuGVO und Lugano-Übereinkommen*. 7. vyd. Heidelberg: Verlag Recht und Wirtschaft, 2002, s. 125, bod 1. V súvislosti s Bruselským dohovorom — ktorý možno zohľadniť z dôvodu kontinuity výkladu medzi týmto dohovorom a nariadením č. 44/2001 — pozri napríklad Hill, J.: Jurisdiction in Matters Relating Contract under the Brussels Convention. In: *International and Comparative Law Quarterly*, č. 3/1995, s. 605.

právnej istoty[61]. Ako vyplýva z judikatúry Súdneho dvora, nariadenie č. 44/2001 sleduje cieľ právnej istoty, ktorý spočíva v posilnení právnej ochrany osôb s bydliskom v Európskom spoločenstve, súčasne umožňujúc žalobcovi ľahko identifikovať súd, na ktorý sa môže obrátiť, a žalovanému rozumne predvídať súd, na ktorom môže byť žalovaný.[62]

71. Po druhé právomoc súdu musí byť určená podľa miesta, ktoré zabezpečuje najužšiu väzbu medzi zmluvou a príslušným súdom.[63]

72. Pri zohľadnení týchto zásad bude potrebné preskúmať, či odpoveď na otázku 1b možno už vyvodiť z doterajšej judikatúry.

73. Pri určovaní právomoci na základe článku 5 ods. 1 písm. b) druhej zarážky nariadenia č. 44/2001 Súdny dvor už vo veci Rehder rozhodol, že ak sú služby poskytované na viacerých miestach v rôznych členských štátoch, je potrebné určiť miesto, ktoré zabezpečí najužšiu väzbu medzi zmluvou a príslušným súdom.[64] Podľa Súdneho dvora ide osobitne o miesto, kde sa na základe zmluvy musí uskutočniť hlavné poskytnutie služieb.[65]

74. Je potrebné uviesť, že Súdny dvor vo veci Rehder nepotvrdil, že miesto, kde sa má na základe zmluvy uskutočniť hlavné poskytnutie služieb, je jediným možným kritériom na určenie právomoci podľa článku 5 ods. 1 písm. b) druhej zarážky nariadenia

61 — O predvídateľnosti právomoci ako vyjadrenia zásady právnej istoty pozri napríklad rozsudky z 13. júla 2006, GAT, C-4/03, Zb. s. I-6509, bod 28; z 13. júla 2006, Roche Nederland a i., C-539/03, Zb. s. I-6535, bod 37; z 1. marca 2005, Owusu, C-281/02, Zb. s. I-1383, bod 41, a z 19. februára 2002, Besix, C-256/00, Zb. s. I-1699, body 24 až 26. Táto judikatúra sa síce týka Bruselského dohovoru, avšak treba ju zohľadniť pri výklade nariadenia, a to vzhľadom na kontinuitu výkladu medzi týmto dohovorom a nariadením č. 44/2001.

62 — Pozri rozsudky z 13. júla 2006, Reisch Montage, C-103/05, Zb. s. I-6827, body 24 a 25; Color Drack, už citovaný v poznámke pod čiarou 2, bod 20, a Falco, už citovaný v poznámke pod čiarou 3, bod 22. Pozri rovnako návrhy, ktoré 24. septembra 2009 predniesol generálny advokát J. Mazák vo veci Car Trim, C-381/08, prebieha pred Súdnym dvorom, bod 34.

63 — Pozri v tomto zmysle rozsudky Color Drack, už citovaný v poznámke pod čiarou 2, bod 40, a Rehder, už citovaný v poznámke pod čiarou 4, bod 38. Pozri rovnako návrhy, ktoré predniesol generálny advokát J. Mazák vo veci Car Trim, už citované v poznámke pod čiarou 62, bod 35. V odbornej literatúre pozri napríklad Lynker, T.: Der besondere Gerichtsstand am Erfüllungsort in der Brüssel I-Verordnung. Art. 5 No. 1 EuGVVO. Frankfurt: Lang, 2006, s. 141.

64 — Pozri rozsudok Rehder, už citovaný v poznámke pod čiarou 4, bod 38. Pokiaľ ide o právomoc v prípade dodávky tovaru podľa článku 5 ods. 1 písm. b) prvej zarážky nariadenia č. 44/2001, na porovnanie pozri rozsudok Color Drack (už citovaný v poznámke pod čiarou 2, bod 40), v ktorom Súdny dvor zdôraznil, že právomoc „sa v zásade odôvodňuje existenciou mimoriadne úzkej väzby medzi zmluvou a súdom, ktorý ju skúma“.

65 — Pozri rozsudok Rehder, už citovaný v poznámke pod čiarou 4, bod 38.

č. 44/2001. Súdny dvor zdôraznil, že treba nájsť miesto, ktoré zabezpečuje najužšiu väzbu medzi zmluvou a príslušným súdom, ktorým je predovšetkým to miesto, kde sa na základe zmluvy musí uskutočniť hlavné poskytnutie služieb.[66] Základným kritériom je teda najužšia väzba medzi zmluvou a príslušným súdom, avšak táto väzba môže byť zabezpečená najmä v mieste, kde sa má na základe zmluvy uskutočniť hlavné poskytnutie služieb.

75. Podľa môjho názoru treba na túto vec uplatniť aj úvahy Súdneho dvora, ktoré boli rozvinuté vo veci Rehder. Pri tejto príležitosti je potrebné zohľadniť skutočnosť, že v tejto veci nebolo v zmluve o zastúpení definované, na ktorom mieste alebo v ktorom štáte sa malo uskutočniť hlavné poskytnutie služieb. V tejto ústne uzatvorenej zmluve[67] boli definované len členské štáty, v ktorých mal obchodný zástupca poskytovať služby v súvislosti s obchodným zastúpením.[68] V tejto veci treba teda rozvinúť riešenie, z ktorého vychádza vec Rehder, v tom zmysle, že ak nemožno určiť miesto, kde sa má na základe zmluvy uskutočniť hlavné poskytnutie služieb, právomoc sa určí na základe miesta, kde skutočne došlo k hlavnému poskytnutiu služieb.[69]

76. V dôsledku toho zastávam názor, že v prejednávanej veci je príslušným súdom súd v mieste, kde obchodný zástupca uskutočnil hlavné poskytnutie služieb. Toto posúdenie musí vykonať vnútroštátny súd na základe skutkových okolností, ale Súdny dvor musí definovať kritériá, ktoré vnútroštátny súd vo svojom posúdení vezme do úvahy. Ak toto miesto nemožno určiť, Súdny dvor musí subsidiárne poskytnúť vnútroštátnemu súdu ďalšie kritériá na určenie príslušného súdu, a to kritériá, ktoré musia v zásade zodpovedať požiadavkám predvídateľnosti a najužšej väzby medzi zmluvou a príslušným súdom.

77. V tejto veci je teda potrebné v prvom rade definovať kritériá, na základe ktorých sa určí miesto, kde sa uskutočňuje hlavné poskytnutie služieb.

66 — Pozri rozsudok Rehder, už citovaný v poznámke pod čiarou 4, bod 38 (kurzívou zvýraznila generálna advokátka). Ako príklad uvádzam, že Súdny dvor už posúdil vo veci Color Drack — v súvislosti s právomocou v prípade dodania tovarov podľa článku 5 ods. 1 písm. b) prvej zarážky nariadenia č. 44/2001 —, že miesto, ktoré zabezpečuje najužšiu väzbu medzi zmluvou a príslušným súdom, je *vo všeobecnosti* miesto hlavného plnenia (pozri rozsudok Color Drack, už citovaný v poznámke pod čiarou 2, bod 40, kurzívou zvýraznila generálna advokátka). Súdny dvor, keď teda použil výraz „vo všeobecnosti", chcel zdôrazniť, že môžu existovať ďalšie miesta, ktoré zabezpečujú najužšiu väzbu medzi zmluvou a vnútroštátnym súdom.

67 — Pokiaľ ide o zmluvy, ktoré boli uzatvorené ústne, pozri body 12 a 32.

68 — Pokiaľ ide o členské štáty, v ktorých obchodný zástupca poskytuje služby obchodného zastúpenia, pozri bod 13.

69 — V odbornej literatúre pozri napríklad Takahashi, K.: Jurisdiction in matters relating to contract: Article 5(1) of the Brussels Convention and Regulation. In: *European Law Review*, č. 5/2002, s. 539; Fach Gómez, K.: c. d., s. 211; Rauscher, T. (Hrsgb.): Europäisches Zivilprozeβrecht. Kommentar. 2. vyd., Sellier. In: *European Law Publishers*. München 2006, s. 183, bod 55; Gaudemet-Tallon, H.: Du 5 octobre 1999. — Cour de justice des Communautés européennes… [Komentár k rozsudku Leathertex]. In: *Revue critique de droit international privé*, č. 1/2000, s. 88.

78. Podľa môjho názoru na stanovenie právomoci v prípade zmluvy o zastúpení budú rozhodujúce tieto kritériá: osobné investície alebo úsilie obchodného zástupcu, čas potrebný na rôzne služby, dĺžka obchodných vzťahov s rôznymi klientmi, náklady vynaložené obchodným zástupcom za sprostredkovateľskú službu pre zastúpeného, miesto, z ktorého obchodný zástupca organizoval svoju činnosť, a obrat, ktorý obchodný zástupca dosiahol. Konkrétnejšie vnútroštátny súd bude musieť zistiť, v ktorom mieste obchodný zástupca poskytoval konkrétne služby, ako je vytváranie kontaktov s prípadnými kupujúcimi, zasielanie dokumentov, osobné návštevy klientov, vyjednávania, príprava textu zmluvy, ak sa uzatvára v písomnej forme, uzatvorenie zmluvy a prijímanie prípadných sťažností. Bude takisto musieť zohľadniť skutočnosť, že povinnosti obchodného zástupcu môžu byť značne rozmanité a že obchodný zástupca môže vykonávať túto úlohu sprostredkovateľa rôznymi spôsobmi: poštou, telefonicky, faxom, e-mailom alebo inými súčasnými komunikačnými prostriedkami, prípadne aj osobne, a to buď vo svojom sídle či v sídle klienta, alebo na inom mieste. Vnútroštátny súd bude musieť okrem iného zohľadniť skutočnosť, že zmluva o zastúpení je trvalý zmluvný vzťah,[70] nejde teda o sprostredkovateľskú činnosť alebo len o uzatvorenie jednej zmluvy medzi zastúpeným a klientom, ale naopak, o sprostredkovateľskú činnosť alebo uzavretie viacerých zmlúv medzi zastúpeným a klientmi. Vnútroštátny súd bude teda musieť zohľadniť miesto, kde obchodný zástupca poskytoval služby počas dlhého obdobia.

79. Pokiaľ ide o obrat, dodávam, že ako kritérium určenia právomoci vnútroštátny súd bude musieť zohľadniť skutočnosť, že obrat môže byť síce skutočným ukazovateľom miesta, kde obchodný zástupca poskytoval služby v súvislosti s obchodným zastúpením, no tento faktor vždy treba zohľadniť v spojení s ďalšími kritériami. Obrat teda nemôže byť jediným a rozhodujúcim kritériom určenia právomoci, ktorý by tak mal prednosť pred inými kritériami. Výška obratu je totiž veľmi nepredvídateľná, pretože sa môže rýchlo meniť s uzavretím zmluvy medzi zastúpeným a klientom. Ak vnútroštátny súd napríklad zistí, že obchodný zástupca uskutočnil najväčšiu časť svojej práce v jednom členskom štáte, ale jeho najvyšší obrat bol dosiahnutý v inom členskom štáte, výška obratu nemôže byť rozhodujúca v tom zmysle, že by bol z tohto dôvodu príslušný súd v členskom štáte, kde sa dosiahol najvyšší obrat. Vnútroštátny súd musí zohľadniť všetky kritériá a na základe takého celkového posúdenia určiť

70 — Pozri poznámku pod čiarou 31. Pokiaľ ide o dĺžku trvania zmluvy o zastúpení, pozri tiež napríklad v talianskej odbornej literatúre Comba, D., Samarotto, P.: *Il contrato internazionale di agenzia*. Milan: Il Sole 24 Ore, 1999; v slovinskej odbornej literatúre Zabel, B., in: Juhart, M., Plavšak, N. (ed.): *Obligacijski zakonik (posebni del)* s komentarjem. Ljubljana: GV založba, 2004, úvodný komentár ku kapitole o zmluve o zastúpení, s. 421; v španielskej odbornej literatúre Fach Gómez, K.: c. d., s. 206.

miesto, kde došlo k hlavnému poskytnutiu služieb.

sa v súvislosti s touto otázkou pýta, či v tomto prípade môže žalobkyňa podať žalobu týkajúcu sa všetkých nárokov zo zmluvy podľa svojho výberu na ktoromkoľvek mieste Spoločenstva, kde boli služby poskytované.

80. S ohľadom na úvahy uvedené v bodoch 69 až 79 týchto návrhov zastávam názor, že na otázku 1b je potrebné odpovedať v tom zmysle, že článok 5 ods. 1 písm. b) druhá zarážka nariadenia č. 44/2001 sa musí vykladať tak, že pri určení právomoci v prípade sporov vyplývajúcich zo zmluvy o poskytnutí služieb vo viacerých členských štátoch, akou je v tejto veci zmluva o zastúpení, je miesto, kde boli poskytované služby v zmysle tohto článku určené podľa miesta, kde došlo k hlavnému poskytnutiu služieb. Toto posúdenie musí vykonať vnútroštátny súd.

82. Aj keď už vnútroštátny súd vyjadril svoje stanovisko k otázke, kde sa nachádza miesto hlavného poskytnutia služieb obchodného zástupcu[71], zastávam názor, že na túto otázku treba odpovedať. Nie je totiž úplne vylúčené, že vnútroštátny súd dospeje pri uplatnení kritérií, ktoré mu poskytne Súdny dvor, k inému riešeniu. Súdny dvor teda musí vnútroštátnemu súdu poskytnúť všetky výkladové prostriedky vyplývajúce z práva Spoločenstva, ktoré môžu byť užitočné pre meritórne rozhodnutie veci.

4. Určenie právomoci v prípade, ak miesto hlavného poskytnutia služieb nie je možné určiť (otázka 1c)

83. Ak príslušný súd nie je možné určiť na základe miesta, kde došlo k hlavnému poskytnutiu služieb, existuje veľa možných riešení na určenie právomoci v tejto veci.

81. Svojou otázkou 1c chce vnútroštátny súd v podstate zistiť, ako sa má určiť príslušný súd v prípade, ak miesto hlavného poskytnutia služieb nie je možné určiť. Vnútroštátny súd

71 — Pozri body 13 a 19.

84. Prvou možnosťou je riešenie, ktoré navrhol vnútroštátny súd a podľa ktorého je pre všetky nároky príslušný súd, ktorú si vyberie žalobkyňa v ktoromkoľvek členskom štáte, kde bola poskytovaná časť služieb. Toto riešenie by síce predstavovalo rozšírenie veci Rehder na túto vec, a teda logické nasledovanie judikatúry, čo však nie je zjavne v prejednávanej veci vhodné, a to z viacerých dôvodov. Po prvé toto riešenie nezodpovedá cieľu predvídateľnosti, pretože umožňuje (príliš) veľký počet miest, kde by bolo možné podať žalobu.[72] Po druhé toto riešenie nadmerným spôsobom zvýhodňuje žalobcu, ktorý má možnosť vybrať si miesto, kde podá žalobu, čo znamená závažné nebezpečenstvo forum shopping.[73] Po tretie riešenie, ktoré priniesol Súdny dvor vo veci Rehder, sa týkalo osobitných skutkových okolností, a to služieb leteckej dopravy z jedného členského štátu do druhého členského štátu. Vo veci Rehder riziko forum shopping neexistovalo, lebo žalovaný mal k dispozícii len dve miesta, kde mohol podať žalobu, zatiaľ čo v tejto veci ich je viac.

85. Podľa druhého možného riešenia je príslušným súd v každom členskom štáte, v ktorom bola poskytnutá časť služieb, no výlučne len pre časť služieb, ktoré boli poskytnuté v tomto členskom štáte.[74] Toto riešenie sa môže na prvý pohľad zdať ako dogmaticky vhodné, zároveň je však spochybniteľné, pretože neúmerne rozdeľuje právomoc a neprimerane zaťažuje úlohy žalobkyne, ktorá by v tomto prípade musela podať značné množstvo žalôb v rôznych členských štátoch. Toto riešenie predstavuje okrem iného nebezpečenstvo kolízie rozhodnutí vo vzťahu k tomu istému zmluvnému vzťahu.[75]

86. Tretím možným riešením na určenie právomoci je uplatniť na základe článku 5 ods. 1 písm. c) písmeno a) toho istého článku.[76] Podľa môjho názoru toto riešenie takisto

72 — Pozri v tomto zmysle napríklad Kropholler, J.: c. d., s. 141, bod 42; Rauscher, T.: c. d., s. 183, bod 55.

73 — O riziku forum shopping v takýchto prípadoch pozri v odbornej literatúre Leible, S.: Zuständiges Gericht für Entschädigungsansprüche von Flugpassagieren. In: *Europäische Zeitschrift für Wirtschaftsrecht*, č. 16/2009, s. 573. O nadmernom zvýhodňovaní žalobcu pozri Mankowski, P.: c. d., s. 148, bod 121.

74 — Toto riešenie sa však v odbornej literatúre niekedy nazýva „mozaiková teória“ alebo „mozaikové riešenie“. Pozri napríklad Rauscher, T.: c. d., s. 183, bod 55, a Kropholler, J.: c. d., s. 141, bod 42.

75 — Rauscher, T.: c. d., s. 183, bod 55.

76 — Toto riešenie obhajuje v odbornej literatúre napríklad Gaudemet-Tallon, H.: c. d., s. 159, bod 199. Mankowski, P.: c. d. (s. 147 a 148, body 120 a 121) sa zmieňuje o tomto riešení len ako o jednom z riešení, ktoré však odmieta. Poznamenávam, že právomoc je na základe článku 5 ods. 1 písm. a) nariadenia č. 44/2001 určená v troch etapách. Súd, ktorý v spore rozhoduje, musí najskôr určiť, aký zmluvný záväzok je predmetom sporu medzi zmluvnými stranami. Následne musí na základe kolíznych pravidiel svojho vnútroštátneho právneho poriadku určiť hmotné právo, ktoré sa uplatní na zmluvný vzťah medzi účastníkmi konania (*lex causae*). Nakoniec musí na základe tohto práva určiť, kde sa nachádza miesto plnenia sporného zmluvného záväzku. Pozri rozsudky zo 6. októbra 1976, De Bloos, 14/76, Zb. s. 1497, bod 13, a zo 6. októbra 1976, Industrie Tessili Italiana Como, 12/76, Zb. s. 1473, bod 13. Pozri tiež návrhy, ktoré som predniesla 27. januára 2009 vo veci Falco Privatstiftung a Rabitsch (C-533/07, Zb. s. I-3327, bod 81).

nie je vhodné. Písmeno a) sa totiž uplatňuje iba na zmluvy, ktoré nie sú zmluvami o predaji tovarov alebo poskytnutí služieb,[77] alebo ak sa miesto plnenia zmluvných povinností nenachádza v jednom z členských štátov[78] (s výnimkou Dánskeho kráľovstva, na ktoré sa Bruselský dohovor naďalej uplatňuje[79]). Ak ide o zmluvu o poskytnutí služieb — čo je nepopierateľne zmluva o zastúpení[80] —, právomoc sa musí určiť podľa článku 5 ods. 1 písm. b) druhej zarážky, a nie na základe písmena a) tohto článku.

87. Štvrtou možnosťou na určenie právomoci v prípade, ak sa právomoc nemôže určiť na základe miesta hlavného poskytovania služieb, je úplné upustenie od tohto určenia na základe článku 5 ods. 1 nariadenia č. 44/2001 a použitie článku 2 nariadenia v súlade s rozsudkom vo veci Besix[81]. Vo veci Besix Súdny dvor rozhodol v súvislosti s článkom 5 ods. 1 Bruselského dohovoru, že právomoc sa neurčí na základe tohto článku v prípade, keď miesto plnenia povinnosti, ktorá je predmetom konania, nemožno určiť z dôvodu, že sporná zmluvná povinnosť spočíva v povinnosti zdržať sa konania a že nie je teritoriálne obmedzená, a teda zahŕňa viaceré miesta, na ktorých bola alebo mala byť splnená.[82] V tomto prípade je právomoc určená na základe článku 2 prvého odseku tohto dohovoru. Možnosť určiť právomoc v súlade s rozhodnutím vo veci Besix, a teda na základe článku 2 nariadenia č. 44/2001, však nie je podľa môjho názoru v tejto veci vhodná.

88. Predovšetkým určenie právomoci v súlade s rozsudkom Besix by znemožnilo určenie právomoci na základe článku 5 ods. 1 písm. b) druhej zarážky nariadenia č. 44/2001

77 — Príkladom zmluvy, ktorá nie je zmluvou o predaji tovarov a v ktorej prípade je právomoc určená na základe článku 5 ods. 1 písm. a) nariadenia č. 44/2001, je zmluva, na základe ktorej držiteľ práv duševného vlastníctva postúpi na zmluvného partnera právo využívať tieto práva za odmenu (pozri rozsudok Falco, už citovaný v poznámke pod čiarou 3, bod 58). Pozri v odbornej literatúre Berlioz, P.: c. d., body 85 až 95. Takahashi, K.: c. d. (s. 534) tvrdí, že napríklad v prípade devízovej zmluvy je právomoc určená na základe článku 5 ods. 1 písm. a) nariadenia č. 44/2001.

78 — Článok 5 ods. 1 písm. b) nariadenia č. 44/2001 totiž predpokladá, že miesto plnenia povinnosti (dodávka tovarov alebo poskytovanie služieb) je miesto v členskom štáte. *A contrario*, ak sa miesto plnenia nenachádza v členskom štáte, uplatní sa článok 5 ods. 1 písm. a). Pozri v odbornej literatúre napríklad Micklitz, H.-W., Rott, P.: Vergemeinschaftung des EuGVÜ in der Verordnung (EG) Nr. 44/2001. In: *Europäische Zeitschrift für Wirtschaftsrecht*, č. 11/2001, s. 329, a Takahashi, K.: c. d., s. 540.

79 — Ako je uvedené v odôvodnení č. 21 nariadenia č. 44/2001, Dánsko sa v súlade s článkom 1 a 2 Protokolu o postavení Dánska, pripojeného k Zmluve o Európskej únii a k Zmluve o založení Európskeho spoločenstva, nepodieľa na prijatí tohto nariadenia, a preto ním nie je viazané a nie je ani povinné ho uplatňovať. Ako je uvedené v odôvodnení č. 22 nariadenia č. 44/2001, vo vzťahoch medzi Dánskom a členskými štátmi, ktoré sú viazané týmto nariadením, sa Bruselský dohovor bude naďalej uplatňovať. Článok 1 ods. 3 nariadenia č. 44/2001 stanovuje, že v tomto nariadení výraz „členské štáty“ označuje členské štáty okrem Dánska.

80 — Pozri bod 59.

81 — Pozri rozsudok Besix, už citovaný v poznámke pod čiarou 14.

82 — Pozri rozsudok Besix, už citovaný v poznámke pod čiarou 14, bod 55.

v prípade mnohých zmlúv o zastúpení, na základe ktorých sú služby poskytované vo viacerých členských štátoch. To by bolo v rozpore s cieľom článku 5 ods. 1 písm. b), ktorý bol zahrnutý do tohto nariadenia práve preto, aby v prípade dvoch typov zmlúv — zmluvy o predaji tovarov a zmluvy o poskytnutí služieb — bolo miesto plnenia predmetných povinností určené samostatne,[83] ale to by bolo vo všeobecnosti aj v rozpore s osobitnou právomocou vo veciach súvisiacich so zmluvnými vzťahmi.[84]

89. Okrem toho uplatnenie rozsudku Besix na túto vec by bolo v rozpore so štruktúrou článku 5 ods. 1 nariadenia č. 44/2001. Aj keď sa pripustí, že písmeno b) tohto článku sa neuplatní v prípade, ak nemožno určiť miesto plnenia charakteristických zmluvných povinností,[85] právomoc sa určí v súlade s písmenom c) tohto článku na základe písmena a) toho istého článku.[86] Len v prípade, ak by určenie právomoci nebolo možné podľa písmena a) tohto článku, by sa právomoc mohla určiť na základe článku 2 nariadenia č. 44/2001. Určením právomoci na základe článku 2 by sa predišlo tejto medzietape a vôbec by sa nebral na vedomie článok 5 ods. 1 písm. c) nariadenia č. 44/2001 a zároveň ani štruktúra tohto článku.

90. Nakoniec treba zohľadniť skutočnosť, že povaha zmluvnej povinnosti v prejednávanej veci nie je porovnateľná s povahou zmluvnej povinnosti vo veci Besix. Vo veci Besix sa skutkové okolnosti týkali zmluvy, ktorej predmetom bola povinnosť zdržať sa konania bez teritoriálneho obmedzenia.[87] Táto zmluva teda nebola zmluvou o poskytnutí služieb, ako je to v prejednávanej veci.

83 — Pokiaľ ide o tento cieľ článku 5 ods. 1 písm. b) nariadenia č. 44/2001, pozri napríklad návrhy, ktoré som predniesla 27. januára 2009 vo veci Falco Privatstiftung a Rabitsch (C-533/07, Zb. s. I-3327, bod 85).

84 — Pozri v odbornej literatúre napríklad Kropholler, J.: c. d. (s. 141, bod 42), ktorý sa bráni možnosti, že v prípade zmlúv o predaji tovarov alebo poskytnutí služieb vo viacerých členských štátoch je vo veciach, ktoré súvisia so zmluvnými vzťahmi, vylúčené určiť právomoc na základe osobitných pravidiel právomoci, a teda na základe článku 5 ods. 1.

85 — Ako som spresnila v bode 86, domnievam sa, že to nie je možné a že právomoc sa musí určiť podľa článku 5 ods. 1 písm. b) nariadenia č. 44/2001 aj v prípade, ak nie je možné určiť miesto hlavného poskytnutia služieb.

86 — Mankowski, P.: c. d. (s. 148, bod 121) rovnako kritizuje, že v tomto riešení nie je zohľadnená vnútorná štruktúra článku 5 ods. 1 nariadenia č. 44/2001.

87 — Pozri rozsudok Besix, už citovaný v poznámke pod čiarou 14, body 7 a 8. Ako vyplýva z opisu skutkového stavu v bodoch 7 a 8 rozsudku, zmluvné strany uzavreli zmluvu, na základe ktorej sa zaviazali, že v rámci verejného obstarávania predložia spoločnú ponuku a budú spolupracovať výlučne medzi sebou bez toho, aby sa viazali s ďalšími potenciálnymi partnermi.

Ak by sa o veci Besix rozhodlo po nadobudnutí účinnosti nariadenia č. 44/2001, zmluva týkajúca sa povinnosti zdržať sa konania by nebola definovaná ako zmluva o poskytnutí služieb v zmysle článku 5 ods. 1 písm. b) druhej zarážky nariadenia[88], ale právomoc by bola naopak posúdená na základe písmena a) tohto článku, ktorý zodpovedá článku 5 ods. 1 Bruselského dohovoru, ktorý je predmetom výkladu vo veci Besix. Domnievam sa teda, že rozhodnutie vo veci Besix nemožno v tejto veci uplatniť.

91. Piatym možným riešením v prípade, ak miesto hlavného poskytnutia služieb nie je možné určiť, je stanoviť právomoc v mieste sídla obchodného zástupcu, teda zmluvnej strany, ktorá má uskutočniť plnenie charakteristické pre zmluvu. Toto riešenie je podľa môjho názoru najvhodnejšie, a to z viacerých dôvodov.

92. Po prvé toto riešenie zodpovedá tak cieľu predvídateľnosti, ako aj cieľu úzkej väzby medzi zmluvou a príslušným súdom. Toto riešenie je predvídateľné, pretože miesto sídla príslušného súdu je jasné — je ním súd v mieste sídla obchodného zástupcu — a pretože tento súd rozhoduje o všetkých nárokoch založených na tej istej zmluve o zastúpení. Podmienka existencie úzkej väzby je okrem toho splnená, lebo dôkazné dokumenty budú vo všeobecnosti k dispozícii v sídle obchodného zástupcu.

93. Po druhé toto riešenie je vhodné, pretože určenie právomoci zostalo v rámci článku 5 ods. 1 písm. b) druhej zarážky nariadenia č. 44/2001. Je potrebné uznať, že toto riešenie sa nepochybne odchyľuje od znenia a cieľa článku 5 ods. 1 písm. b) druhej zarážky nariadenia č. 44/2001, podľa ktorého sa právomoc určí podľa miesta, kde boli alebo mali byť na základe zmluvy poskytované služby. V tejto súvislosti ide totiž o miesto, kde boli služby skutočne poskytované, čo znamená, že tento článok uplatňuje na určenie právomoci kritérium, ktoré závisí od skutkových okolností.[89]

88 — Ako som uviedla v bode 59, z rozsudku vo veci Falco vyplýva, že pojem služby zahŕňa „prinajmenšom, že strana, ktorá ich poskytuje, vykonáva určitú činnosť *za odmenu*“ (pozri rozsudok Falco, už citovaný v poznámke pod čiarou 3, bod 29, kurzívou zvýraznila generálna advokátka). V rámci povinnosti zdržať sa konania však osoba, ktorá je ňou viazaná, nevykonáva nijakú činnosť, čo je dôvod, pre ktorý nemožno podľa môjho názoru zmluvu týkajúcu sa povinnosti zdržať sa konania definovať ako zmluvu o poskytnutí služieb v zmysle článku 5 ods. 1 písm. b) druhej zarážky nariadenia č. 44/2001. Pokiaľ ide o definíciu pojmu „služby“, pozri rovnako návrhy, ktoré som predniesla 27. januára 2009 vo veci Falco Privatstiftung a Rabitsch (C-533/07, Zb. s. I-3327, bod 57), a tam citovanú odbornú literatúru.

89 — Pozri v odbornej literatúre napríklad Mankowski, P.: c. d., s. 134, bod 96. Pozri tiež Micklitz, H.-W., Rott, P.: Vergemeinschaftung des EuGVÜ in der Verordnung (EG) Nr. 44/2001. In: *Europäische Zeitschrift für Wirtschaftsrecht*, č. 11/2001, s. 328.

Navrhované riešenie teda v skutočnosti znamená nahradenie hmotnoprávneho kritéria abstraktným kritériom. Riešenie na základe abstraktného kritéria sa však uplatňuje len subsidiárne, a to v prípade, ak miesto hlavného poskytnutia služieb nie je možné určiť.[90] V dôsledku toho sa domnievam, že toto riešenie je v každom prípade najvhodnejšie.

94. Podľa môjho názoru treba teda na otázku 1c vnútroštátneho súdu odpovedať v tom zmysle, že ak miesto hlavného poskytnutia služieb nie je možné určiť, je potrebné zastávať názor, že v prípade zmluvy o zastúpení je miestom poskytnutia služieb sídlo obchodného zástupcu.

D — *Druhá prejudiciálna otázka*

95. Svojou druhou prejudiciálnou otázkou sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či — za predpokladu, že by odpoveď na otázku 1a bola záporná — v prípade zmlúv o poskytnutí služieb vo viacerých členských štátoch, akou je v tejto veci zmluva o zastúpení, sa uplatní článok 5 ods. 1 písm. a) nariadenia č. 44/2001.

96. Druhá prejudiciálna otázka vnútroštátneho súdu je položená len subsidiárne, ak by odpoveď na otázku 1a bola záporná, to znamená, či je potrebné vykladať článok 5 ods. 1 písm. b) druhú zarážku v tom zmysle, že sa neuplatňuje na zmluvy o poskytovaní služieb, akou je v tejto veci zmluva o zastúpení, na základe ktorých sú služby poskytované vo viacerých členských štátoch.

97. Ako vyplýva z bodu 67 týchto návrhov, podľa môjho názoru treba odpovedať na prejudiciálnu otázku 1a kladne, a teda nie je potrebné odpovedať na druhú prejudiciálnu otázku, ktorá bola položená len subsidiárne.

90 — Z tohto hľadiska je toto riešenie vhodnejšie než riešenie, ktoré navrhuje nemecká vláda v tom zmysle, že v prípade zmluvy o zastúpení je potrebné kategoricky vychádzať z vyvrátiteľnej domnienky, že miestom, kde boli služby podľa zmluvy poskytnuté a na základe ktorého je určený príslušný súd, je miesto, kde má obchodný zástupca svoje „ústredie“ (pozri bod 34). Riešenie navrhované nemeckou vládou spočíva na abstraktnom kritériu a zohľadňuje hmotnoprávne kritérium len subsidiárne, a to v prípade, ak sa spochybní domnienka. Navyše v rámci riešenia navrhovaného nemeckou vládou žalobkyňa znáša dôkazné riziko v prípade, ak je domnienka spochybnená.

E — *Záver*

98. Vzhľadom na vyššie uvedené úvahy zastávam názor, že článok 5 ods. 1 písm. b) druhá zarážka nariadenia č. 44/2001 sa uplatňuje na zmluvy o zastúpení v prípade, ak obchodný zástupca poskytuje služby vo viacerých členských štátoch, a že je potrebné vykladať tento článok v tom zmysle, že právomoc sa určí na základe miesta, kde došlo k hlavnému poskytnutiu služieb. Keďže ide o posúdenie na základe skutkových okolností, musí ho vykonať vnútroštátny súd. Ak miesto hlavného poskytnutia služieb nie je možné určiť, domnievam sa, že treba zastávať názor, že v prípade zmluvy o zastúpení je miestom poskytnutia služieb miesto sídla obchodného zástupcu.

VII — Návrh

99. Vzhľadom na všetky predchádzajúce úvahy navrhujem Súdnemu dvoru, aby na prejudiciálne otázky, ktoré položil Oberlandesgericht Wien, odpovedal takto:

1. Článok 5 ods. 1 písm. b) druhá zarážka nariadenia Rady (ES) č. 44/2001 z 22. decembra 2000 o právomoci a o uznávaní a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach sa uplatňuje na zmluvy o poskytnutí služieb, akou je v tejto veci zmluva o zastúpení, na základe ktorých sú služby poskytované vo viacerých členských štátoch.

2. Článok 5 ods. 1 písm. b) druhá zarážka nariadenia č. 44/2001 sa musí vykladať v tom zmysle, že na určenie právomoci v prípade sporov vyplývajúcich zo zmlúv

o poskytnutí služieb, ktoré sú poskytované vo viacerých členských štátoch, akou je v tejto veci zmluva o zastúpení, sa miesto, kde boli služby poskytované v zmysle tohto článku, určí podľa miesta, kde došlo k hlavnému poskytnutiu služieb. Toto posúdenie musí vykonať vnútroštátny súd.

3. Ak miesto hlavného poskytnutia služieb nie je možné určiť, treba zastávať názor, že v prípade zmlúv o zastúpení, akou je zmluva v tejto veci, je miestom poskytnutia služieb miesto sídla obchodného zástupcu.